

T.C.
İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME ENSTİTÜSÜ
İşletme Tezsiz Yüksek Lisans Programı
Bitirme Projesi

KATILIM BANKACILIĞININ TARİHİ VE GELECEĞİ

Hazırlayan:

Ömer Emeç

Danışman:

Yar. Doç. Dr. Muhammed Abdullah Şahin

Haziran 2014

ÖNSÖZ

Dünya'da Faizsiz Bankacılık ve İslami Bankacılık, Türkiye'de ise Katılım Bankacılığı olarak bilinen finans sistemi gitgide önem kazanmaktadır. Bu finans sisteminin gelişiminin altında hem finansal hem de dini sebepler yatmaktadır.

Önümüzdeki dönemde özellikle Türkiye'de daha da önem kazanacağına inandığım bu finansal sisteme ilgi duymamı sağlayan beni cesaretlendiren Sayın Recep Süleyman Özdil'e,

Projenin hazırlanması esnasında bana destek olan ve manevi destek sağlayan Dr. Ruşen Ahmet Albayrak'a,

Çalışma süresince bilgi, tecrübe ve güler yüzü ile çalışmama ışık tutan proje danışmanım Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Muhammed Abdullah Şahin'e, teşekkürü bir borç bilirim...

Bu çalışmayı, yetiştirmemde emeği geçen ve benden maddi, manevi hiçbir desteği esirgemeyen eşim Neslihan Emeç'e ithaf ederim.

Ömer Emeç

Haziran, 2014

ÖZET

Dünya’da bilinen ismi ile İslami Bankacılık veya Faizsiz Bankacılık gitgide önem kazanmaktadır. İslami Bankacılığın oluşumu ve gelişiminde ise iki ana sebep bulunmaktadır. Birincisi, dini sebepler ikincisi ise ekonomik ve sosyal gerekçeler.

Faizsiz bankacılık ile ilgili ilk ontolojik tartışmalar 1940-50’li yıllarda başlamıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise ivme kazanmış ve teoriden pratiğe dönüşmüştür. 2012 yılına gelindiğinde ise İslami Finans sektörünün 1,6 trilyon dolar büyüklüğe ulaştığı bunun büyük kısmının 1,3 trilyon dolarlık kısmının İslami Bankacılık tarafından oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Önümüzdeki yıllarda bu rakamların hızla artmaya devam edeceği düşünülmektedir. Nitekim, 2013’te 1,8 trilyon dolar büyüklüğe ulaştığı 2014 sonunda ise 2,1 trilyon doları geçeceği düşünülmektedir.

İslami Bankaların Türkiye’deki ismi katılım bankalarıdır. Türkiye’nin Katılım Bankaları ile serüveni 30 yıla yakın bir süredir devam etmektedir Türkiye’de şu an faaliyet gösteren 4 Katılım Bankası vardır. Bunlar; Albaraka Türk, Bank Asya, Kuveyt Türk ve Bank Asya’dır.

Bu bankalar özellikle son yıllardaki performansları ile bankacılık sektörü içerisinde daha önemli bir pozisyona yükselmişlerdir. Örneğin, Türkiye’de Bankacılık Sektörü varlıkları son sekiz yılda 20% büyürken Katılım Bankaları ise varlıklarını bu büyümenin neredeyse 1,5 katı daha hızlı bir şekilde 33% ile büyümüştür. 2005 yılında katılım bankalarının tüm bankacılık sistemi içerisinde 2,5% olan varlıklarının oranı 2013 yılında 5,9%’a ulaşmıştır.

Kredi, mevduat gibi diğer önemli finansallarda da katılım bankalarının payı artmaya devam etmektedir. Şubeleşme ve personel sayısı gibi finansal olmayan göstergelerde de katılım bankalarının payları artmaktadır.

Tabii bir taraftan Katılım Bankaları toplam bankacılık içerisindeki paylarını arttırmaya çalışırken diğer taraftan da kendi aralarında rekabet içerisinde. Dolayısıyla katılım bankalarının rekabeti aslında “coopetition” yani işbirliği içerisinde rekabettir. Gerçekten de katılım bankaları bankacılık sektörü içerisindeki paylarını arttırmak için işbirliği yaparken (örneğin Albaraka Türk ve Kuveyt Türk ortaklaşa bireysel emeklilik firması olan Katılım Emeklilik A.Ş’yi kurduklar) diğer taraftan da kendi içlerinde de rekabet etmektedirler.

Katılım Bankaları arasındaki rekabet durumuna baktığımızda ise özetle Bank Asya’nın son yıllardaki düşen pazar paylarına rağmen birçok önemli göstergede birinci olduğunu, Kuveyt

Türk'ün son yıllarda hızla büyüdüğünü ve pazar payını arttırdığını, Türkiye Finans'ın da pazar payı artışı ile birlikte karlılık pazar payında lider olduğunu, Albaraka Türk'ün ise dördüncü oyuncu olmakla birlikte pazar payını koruduğunu ve karlı bir banka olduğunu gözlemlemekteyiz.

Önümüzdeki dönemde ise katılım bankaları arasındaki rekabetin daha yoğunlaşacağını düşünebiliriz. Nitekim, yakın zaman içerisinde devlet bankalarının da katılım bankası pazarına girmesi planlanmaktadır. Bu da pazardaki rekabeti arttıracaktır.

Buna karşılık "pastanın" artacağı da düşünülmektedir. Ernst&Young'ın hazırladığı World Islamic Banking Competitiveness Report'a göre önümüzdeki dönemde faizsiz bankacılık (katılım bankacılığı) büyümeye devam edecek.

Raporda özellikle Türkiye'nin genç nüfusuna ve regülasyonel reformlarına atıfta bulunmaktadır. Ayrıca KOBİ ve bireysel bankacılığın büyümenin ana etkenleri olacağına değinilen raporda, 2018'e gelindiğinde 121 Milyar Dolarlık büyüklüğe ulaşacak katılım bankacılığının 2018'e kadar olacak yıllık ortalama büyümesinin %21 olacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin ekonomik büyüklüğü, bankacılık sisteminin gelişmişliği ve finans alanında kalifiye çalışanı gibi faktörlerde diğer Müslüman ülkelere göre önde olduğunu düşündüğümüzde, Türkiye'nin "İslami Finans Merkezi" olma potansiyeli yüksek olasıktadır.

Tabi bu istikrarlı büyümenin devam etmesi ve Türkiye'nin İslami Finans Merkezi haline gelmesi için devlet kurumları, mevcut oyuncular ve yeni girecek oyunculara büyük rol ve sorumluluklar düşmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vi
BÖLÜM 1: FAİZSİZ BANKACILIĞIN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ.....	1
1.1.DİNİ SEBEPLER	1
1.2. SOSYAL ve EKONOMİK SEBEPLER.....	3
BÖLÜM 2: DÜNYA'DA İSLAMİ FİNANS.....	4
2.1.FAİZSİZ BANKACILIĞIN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHİ.....	4
2.2.İSLAMİ BANKACILIĞIN GLOBAL BÜYÜKLÜĞÜ.....	5
2.3.İSLAMİ BANKACILIĞIN ÜLKE BAZINDAKİ BÜYÜKLÜKLERİ.....	8
BÖLÜM 3: FAİZSİZ BANKACILIKTA TÜRKİYE.....	10
3.1.FAİZSİZ BANKACILIKTA TÜRKİYE TARİHİ.....	11
3.2.TÜRKİYE'DEKİ KATILIM BANKALARI.....	12
3.3.TÜRKİYE'DE KATILIM BANKALARININ BANKACILIK SİSTEMİ İÇERİSİNDEKİ GELİŞİMİ.....	13
3.4.KATILIM BANKALARININ REKABET VE PAZAR PAYI DURUMLARI.....	18
3.5.KATILIM BANKALARININ SEKTÖRE GETİRDİĞİ YENİLİKLERDEN ÖRNEK İNCELEME.....	24
BÖLÜM 4: KATILIM BANKACILIĞININ GELECEĞİ.....	26
4.1.KATILIM BANKACILIĞI GELİŞİMİNDE DEVLETİN ROLÜ.....	27
4.2.DÖNEM KATILIM BANKACILIĞI GELİŞİMİNDE SEKTÖR OYUNCULARININ ROLÜ.....	29
RÖPORTAJ: KATILIM BANKALARININ GELECEĞİ	32
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	37
KAYNAKLAR.....	38

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Finansal Hizmetlere Katılım.....	3
Tablo 2: İslami Finansal Sistemin Tarihsel Gelişimi.....	5
Tablo 3: Ülkelere Göre İslami Banka Dağılımları.....	8
Tablo 4: Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi.....	11
Tablo 5: 2015 Yılı Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da Faizsiz Bankacılık Aktif Toplamı Tahmini..	26

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Global Varlıkların Dağılımı.....	6
Grafik 2: İslami Finansal Varlıkların Sektörel Dağılımları.....	6
Grafik 3: İslami Bankalara Sahip Ülke ve Banka Sayıları.....	7
Grafik 4: İslami Banka ve İslami Pencere Uygulamaları	8
Grafik 5: Türkiye Bankacılık Sistemi Varlıkları.....	13
Grafik 6: Türkiye Bankacılık Sistemi Mevduat Gelişimi.....	14
Grafik 7: Türkiye Bankacılık Sistemi Kredi Gelişimi.....	15
Grafik 8: Türkiye Bankacılık Sistemi Net Kar Gelişimi.....	16
Grafik 9: Türkiye Bankacılık Sistemi Şube Ağı Gelişimi.....	17
Grafik 10: Türkiye Bankacılık Sistemi Personel Gelişimi.....	18
Grafik 11: Katılım Bankaları Aktifleri Pazar Payları.....	19
Grafik 12: Katılım Bankaları Mevduat Pazar Payları.....	20
Grafik 13: Katılım Bankaları Kredi Pazar Payları.....	20
Grafik 14: Katılım Bankaları Net Kar Payları.....	21
Grafik 15: Katılım Bankaları Şube Sayıları Payları.....	22
Grafik 16: Katılım Bankaları Personel Sayıları Payları.....	23
Grafik 17: Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Sebepleri.....	30

1. Faizsiz Bankacılık Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri

Faizsiz Bankacılık sisteminin gelişim dinamiklerine baktığımızda genel hatlarıyla karşımıza iki sebep çıkmaktadır. Birincisi dini sebeplerdir. Nitekim, global finansal sistemde faizsiz bankacılık İslami Finans olarak tanınmaktadır. Kuran-ı Kerim’de ve Hz. Muhammed (sav)’in hadislerinde riba’nın (faiz) açık bir dille yasaklandığını görmekteyiz. İkincisi sosyal ve ekonomik nedenlerdir. Örneğin faizin sınıflar arasındaki gelir farklılığını büyüttüğünü, üretimi ve yatırımı negatif etkilediğini görmekteyiz. Bu başlıkları biraz inceleyelim.

1.1. Dini Sebepler

Genel olarak, Kapitalist ve Serbest Piyasa İktisat doktrinin İslam İktisat anlayışı ile örtüşmediğini hatta kimi yerlerde İslam’ın temel prensipleri ile bile zıtlıklar içerisinde olduğunu gözlemlemekteyiz. Örneğin, İktisat “sınırsız insan ihtiyaçlarının sınırlı maddi kaynaklarla nasıl karşılanacağını inceleyen bir sosyal bilimdir” olarak tanımlanmaktadır. Oysa ki, İslam bakış açısına göre, ne insanların ihtiyaçları sınırsızdır; ne de yaradanın kaynakları sınırlıdır.

Özelde faiz konusuna baktığımızda ise temel iktisatın ana faktörlerinden sayılırken, İslam dinince yasaklanmıştır. Türk Dil Kurumu’nun faiz tanımına baktığımızda ilk anlamı ile “İşletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri, ürem, nema”dır. İkinci anlamı olarak da, “Kapitalist ekonomide, artık değerın değışikliğıe uğramış biçimi olarak paranın fiyatı, kiralanan paranın kira bedeli”dir. Arapça’da ise riba olarak geçmektedir ve sözcüğün kökünde “artmak, çoğalmak” anlamı vardır.

İslam faizi yasaklamış olup, Kuran-ı Kerim’de bulunan aşağıdaki ayetler faizle ilgili durumu açıklamaktadır.¹

Bakara Suresi 275. Ayet: Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolaydır. Oysa Allah, alışverişini helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyarak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah’a kalmıştır. (Allah, onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır.

Bakara Suresi 276. Ayet: Allah faizi eksiltir, sadakaları bereketlendirir. Allah pek nankör olan hiçbir günahkarı sevmez.

Bakara Suresi 277. Ayet: İnanıp yararlı işler işleyenlerin, namaz kılıp, zekat verenlerin Rab’leri katında ecirleri vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

¹ Diyanet İşlerinin Türkçe mealinden alınmıştır

Bakara Suresi 278. Ayet: Ey İnananlar! Allah'tan sakının, inanmışsanız, faizden arta kalmış hesaptan vazgeçin.

Bakara Suresi 279. Ayet: Böyle yapmazsanız, bunun Allah'a ve Peygamberine karşı açılmış bir savaş olduğunu bilin. Eğer tevbe ederseniz sermayeniz sizindir. Böylece haksızlık etmemiş ve haksızlığa uğramamış olursunuz.

Ali İmran Suresi 130. Ayet: Ey İnananlar! Faizi kat kat alarak yemeyin. Allah'tan sakının ki başarıya erişesiniz.

Nisa Suresi 161. Ayet: Yahudilerin haksızlıklarından, çoklarını Allah yolundan menetmelerinden, yasak edilmişken faiz almaları ve insanların mallarını haksızlıkla yemelerinden ötürü kendilerine helal kılınan temiz şeyleri onlara haram kıldık. Onlardan inkar edenlere, elem verici azab hazırladık.

Rûm Suresi 39. Ayet: İnsanların malları içinde artsın diye verdiğiniz her hangi bir faiz Allah katında artmaz; fakat, Allah'ın rızasını dileyerek verdiğiniz herhangi bir sadaka (zekat) böyle değildir. İşte onlar sevablarını kat kat artıranlardır.²

Hz. Muhammed (sav)'in sünneti ve hadisleri de faizi yasaklamıştır. Veda haccında Hz. Muhammed (sav) şöyle buyurmuştur: "Dikkat edin. Cahiliye döneminin faizlerinin hepsi kaldırılmıştır. Ana paranız sizindir. Bu suretle ne haksızlığa uğratılmış, ne de haksızlık yapmış olursunuz." (Ebû Dâvud, Büyü', 5)

"Altına mukabil altını, gümüşe mukabil gümüşü, buğdayla buğdayı, arpa ile arpayı, hurma ile hurmayı, tuza mukabil tuzu satmayınız. Ancak eşit miktarlarda ve peşin olursa o müstesna. Her kim artırır veya fazla alırsa faiz alıp vermiş olur. Bunda alan ile veren arasında fark yoktur." Hadisin başka yoldan gelen rivayetlerinin son kısmında "Cinsler değişirse peşin olmak şartıyla nasıl satarsanız satınız. Peşin olmak kaydıyla altını gümüşle, gümüşü altınla, buğdayı hurmayla, arpayı hurmayla satabilirsiniz..." (Buhari, Büyü', 77-81; Müslim, Müsâkât, 79-85).

"Faiz; -şirk, sihir, haksız yere adam öldürme, yetim malı yeme, savaştan kaçma ve namuslu kadına iftira etme gibi- mahvedici yedi büyük günahın biridir." (Buhârî, "Vasâya",2).

"Faizi yiyene, yedirene, bu işlem için şahitlik ve kâtiplik edene lanet olsun." (Müslim, "Müsâkât", 105, 106).

Faizcilikle zenginleşenlerin sonu mutlaka fakirliktir." (İbn Mâce, "Ticâret")

² Diyanet İşlerinin Türkçe mealinden alınmıştır

1.2. Sosyal ve Ekonomik Sebepler

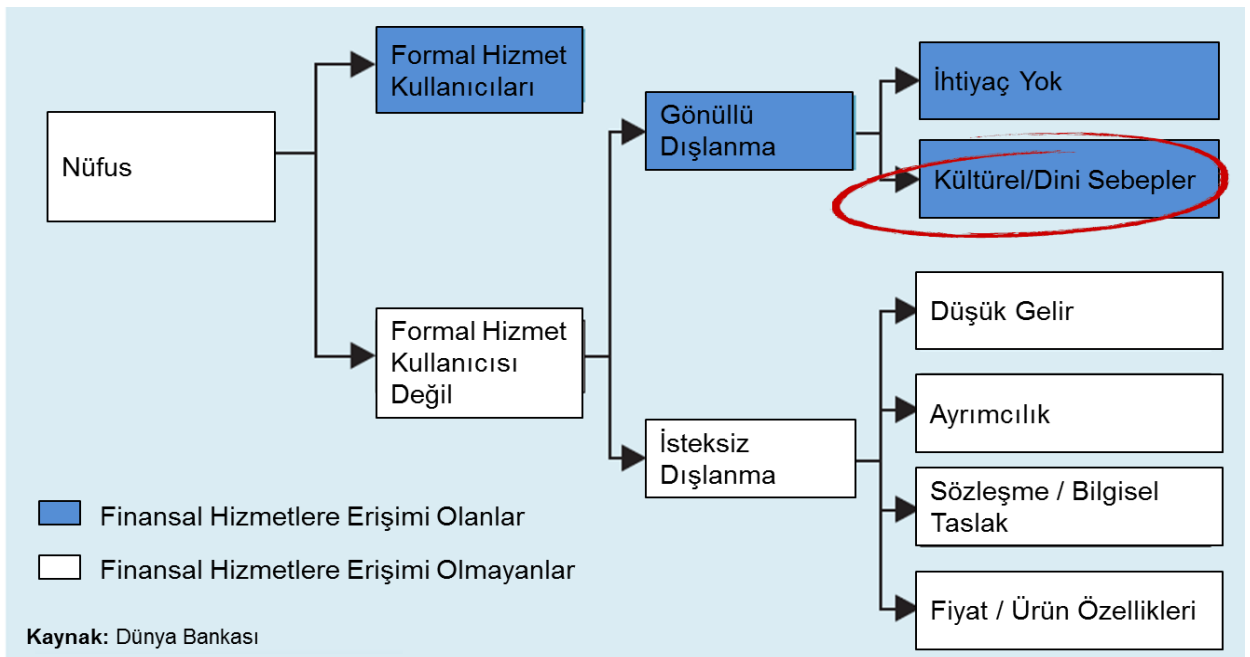
Hem Kuran'ı Kerim'in ayetleri hem de Hz. Muhammed (sav)'in hadislerinin faizi yasakladığı açıkça görülmektedir. Tabii ki, İslâm'ın faizi yasaklamasının sebepleri ve faydası vardır, birkaçını sıralamak gerekirse:

- Faiz, sermayenin belli kesimin elinde toplanmasına yol açar.
- Sınıflar arasındaki gelir farklılığını büyütür.
- Sosyal dengeyi negatif şekilde etkiler.
- Üretimi ve yatırımı negatif etkiler.
- Sosyal dayanışma ve birlikte iş yapmayı engeller.

İslam'ın faizi yasaklaması ve faizin sosyal ve ekonomik tahribatları düşünüldüğünde İslami Finans'ın ve özellikle de İslami Bankacılığın gelişimi elzem bir konu haline gelmiştir. Zihni ve entelektüel tartışmaları 20.yüzyılın ilk yarısının sonlarına doğru başlayan İslami Finans, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren pratikte uygulanmış ve günümüzde yükselen bir finans sektörü olarak ilgi çekmeye başlamıştır.

İslami Finans, finansal servisleri kullanabilecek kapasite ve yeteneğe sahip olan ama mevcut finansal sistemden dini sebeplerle gönüllü olarak dışlanan insanların finansal sisteme entegre edilmesi noktasında da önemlidir. Dolayısı ile hem insanların finansal sisteme katılma ihtiyaçları giderilmekte hem de finansal sistemin büyümesine de katkı sağlanmaktadır. İslami finansal sisteme öncelikli olarak gereksinim duyan kitle ise aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: Finansal Hizmetlere Katılım

2. Dünya’da İslami Finans

2.1. Faizsiz Bankacılığın Ortaya Çıkışı ve Tarihi

Müslümanların, dinlerine uygun olarak finansal faaliyetlerini sürdürme ihtiyacı İslami faaliyetlerin gelişimini sağlamıştır. Faizsiz bankacılığın olup olmayacağı ile ilgili tartışmalar 1940-50’li yıllarda başlamıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise ivme kazanmış ve teoriden pratiğe dönüşmüştür. İlk kurulan bankalardan birkaç örnek vermek gerekirse:

- 1963 yılında, modern ilk İslami Banka, Mısır’ın Mit-Ghamr kasabasında Ahmed en-Naccar tarafından kurulmuştur.
- 1971 yılında, Mısır devletinin de desteğiyle Nasr Sosyal Bankası kurulmuştur.
- 1975 yılında, İslami Bankacılık alanında önemli bir adım olan İslam Kalkınma Bankası kurulmuştur.

Bu tarihten sonra İslami Bankacılık hızla yayılmaya başlamıştır. Günümüzdeki bazı önemli İslami Bankaların kuruluş tarihi aşağıdaki gibidir.

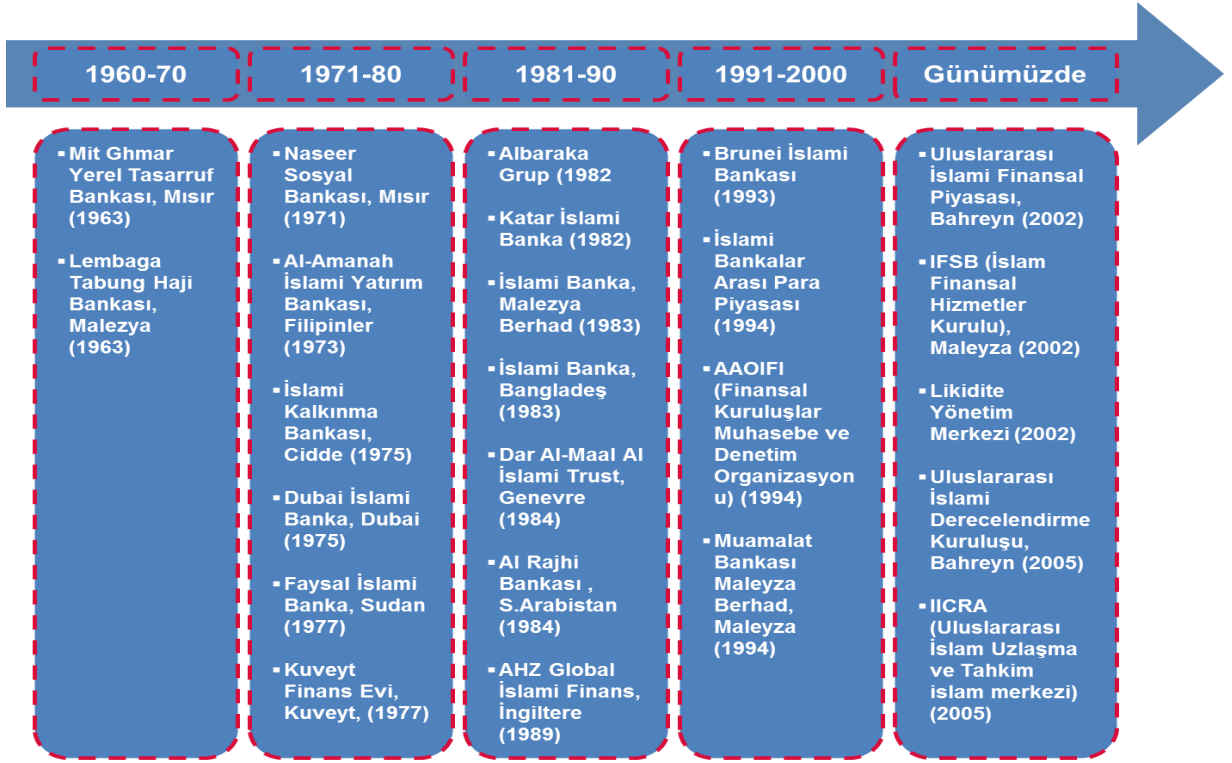
- 1975 : Dubai İslam Bankası
- 1977: Kuveyt Finans Evi
- 1982: Al Baraka

20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarında başlayan ve İslami Bankaların standartlarını belirleyen kimi kurumlar da İslami Finans sektörünün gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bu düzenleyici ve denetleyici kurumlardan ikisi:

- AAOIFI (Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu)
- IFSB (İslam Finansal Hizmetler Kurulu)

Tablo 2: İslami Finansal Sistemin Tarihsel Gelişimi

Kaynak: KFH Research.

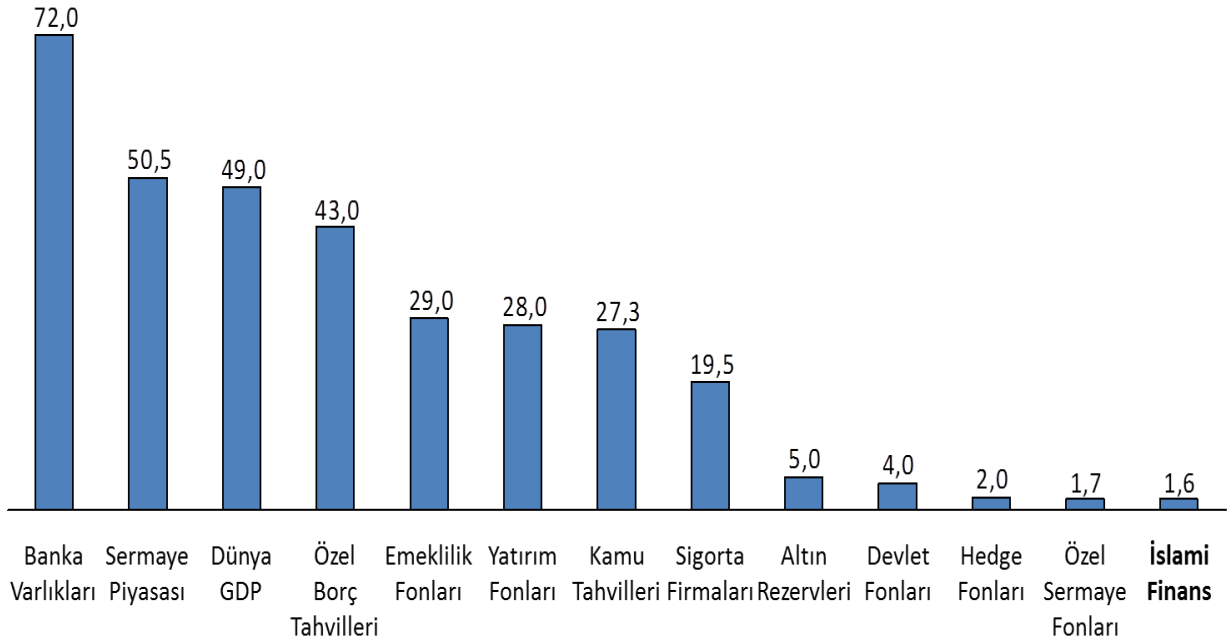
2.2. İslami Bankacılığın Global Büyüklüğü

Günümüzde ise İslami Finans hızlı büyümesini sürdürse de İslami Finans Varlıkları, toplam global varlıkların yalnızca %1'ini oluşturmaktadır. Bu oranının önümüzdeki yıllarda artacağı öngörülmektedir. Bloomberg ve KFH Araştırma firmalarının yaptığı analize göre İslami Finans Varlıkları 332,6 Trilyon dolarlık toplam global varlıkların 1,6 trilyon dolarını oluşturmakta bu da %1'e tekabül etmektedir.

İslami Finans sektörünün büyümeye devam edeceği 2013'te 1,8 trilyon dolar büyüklüğe ulaştığı 2014 sonunda ise 2,1 trilyon doları geçeceği düşünülmektedir. ³

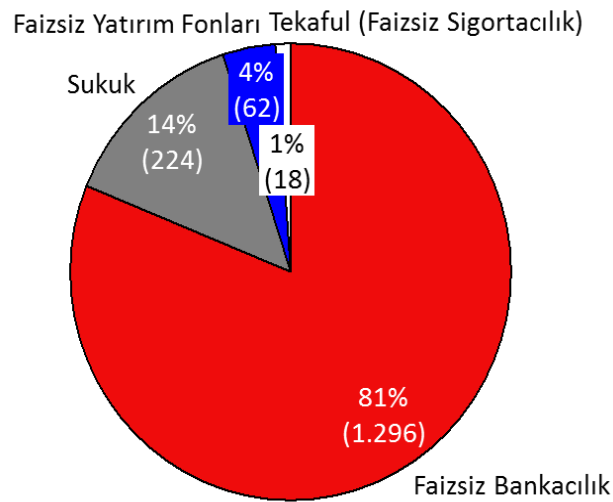
³ Bloomberg and KFH Research, 2013

Grafik 1: Global Varlıkların Dağılımı (Trilyon Dolar)⁴

Sektörünün varlık büyüklüğüne baktığımızda önemli bir payın İslami Bankacılık'ta olduğunu (%81), sonrasında ise Sukuk (%14), faizsiz yatırım fonları (%4) ve faizsiz sigortacılığın ise (1%) pay aldığını görmekteyiz.⁵

Grafik 2: İslami Finansal Varlıkların Sektörel Dağılımı

⁴ Bloomberg and KFH Research, 2013

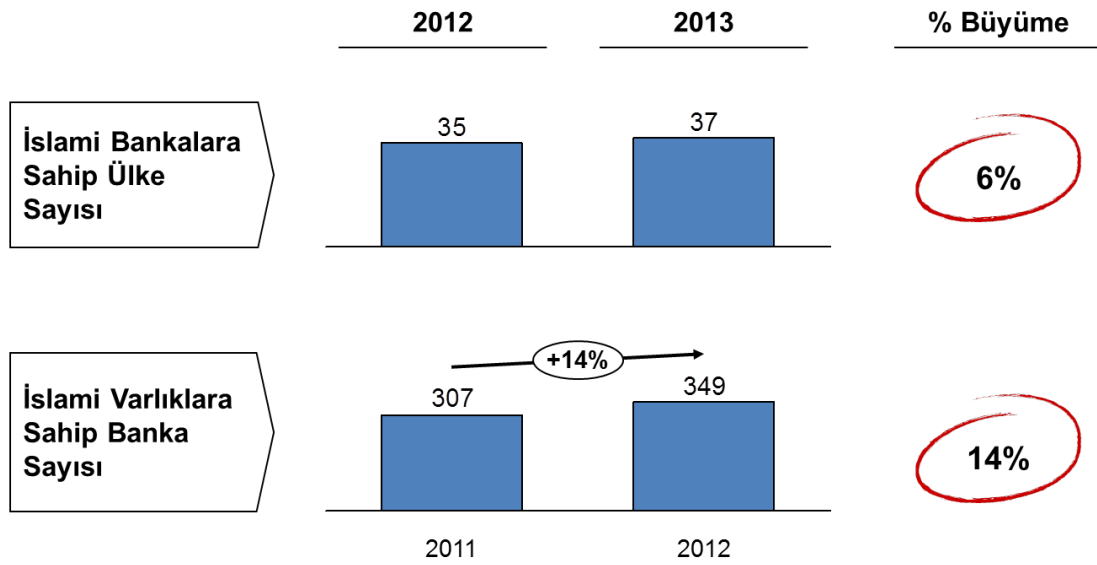
⁵ Bloomberg and KFH Research, 2013

İslami Finansta en önemli payın faizsiz bankacılıkta olduğunu görmekteyiz. İslami Bankacılıkta her ne kadar Müslüman nüfusu yoğun ülkelerin ağırlığı olsa da İngiltere ve Hong Kong gibi Müslüman nüfusu yoğun olmayan yerlerde de İslami Finans ve Bankacılığın geliştiğini görmekteyiz. Örneğin, İngiltere İslami Finans konusunda Avrupa'da merkez olmaya çalışmakta ve İslami bankacılık alanında önemli bir ülkedir.

Dünya'da İslami bankacılık hızla büyümekte ve yayılmaktadır. 2013'de İslami Finansal varlıklara sahip ülke sayısı 35'den 37'ye çıkmış. İslami Finansal varlıklara sahip kurum sayısı ise 307'den 349'a çıkmıştır.⁶

Bir diğer önemli nokta ise, "İslami Pencere" uygulaması ile İslami Finansal Sektörden pay almaya çalışan konvansiyonel kurumların sayılarındaki artıştır. 2012'de 82 olan bu kurumların sayısı 2013'de %27 artarak 104'e ulaşmıştır. Örneğin, bankacılık sisteminin önemli oyuncularından olan Citibank'ın "İslami Pencere" uygulaması vardır.⁷

Grafik 3: İslami Bankalara Sahip Ülke ve Banka Sayıları

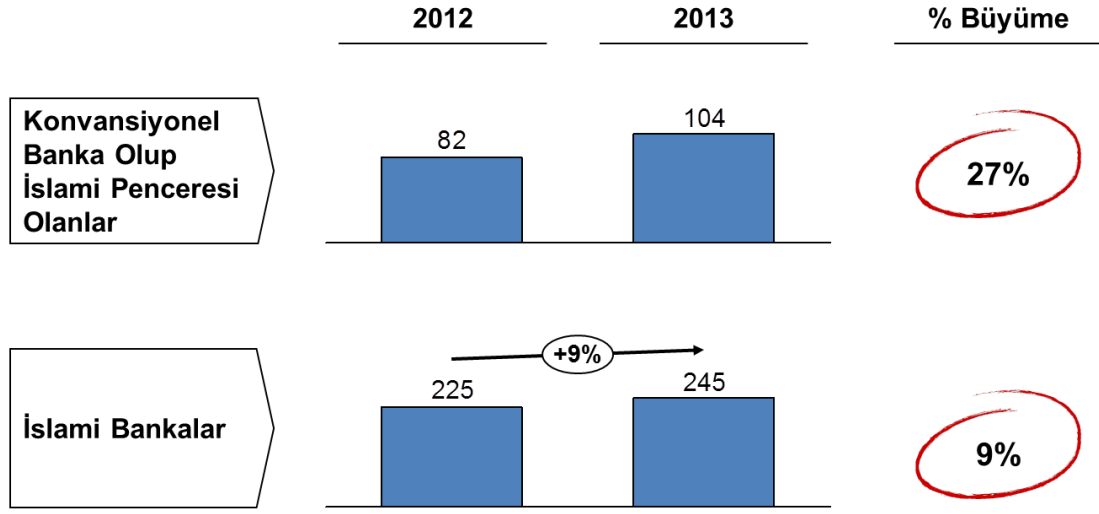

Kaynak: The Banker, Kasım 2013

⁶ The Banker Kasım, 2013

⁷ The Banker Kasım, 2013

Grafik 4: İslami Banka ve İslami Pencere Uygulamaları

Kaynak: The Banker, Kasım 2013

2.3. İslami Bankacılığın Ülke Bazında Büyüklükleri

The Banker'ın yaptığı Kasım 2013 araştırmasına göre İslami Bankacılık Varlıklarının sıralaması aşağıdaki gibidir.

Tablo 3: Ükelere Göre İslami Banka Dağılımları

Sıra	Ülke	Finansal Varlık Toplamı	Kurum Sayısı	Sıra	Ülke	Finansal Varlık Toplamı	Kurum Sayısı
1	İran	465.575	52	11	Bangladeş	12.573	25
2	Malezya	221.026	56	12	Sudan	9.826	35
3	S. Arabistan	185.223	55	13	Mısır	8.296	14
4	B.A.E.	89.390	41	14	Pakistan	7.238	28
5	Kuveyt	78.587	59	15	İsviçre	6.551	4
6	Bahreyn	62.171	74	16	Ürdün	6.386	11
7	Katar	45.301	20	17	Brunei	4.693	4
8	Türkiye	39.837	4	18	Tayland	4.162	3
9	İngiltere	18.605	22	19	Yemen	2.392	7
10	Endonezya	15.964	71	20	Suriye	1.889	6
				21	Diğer	10.315	
					Toplam	1.296.000	

Kaynak: The Banker

Her ne kadar İslami Bankaların hepsi İslami Bankacılık Servisleri sunmak için kurulmuşlarsa da, her ülkenin tarihsel gelişimleri ve İslami finansal hizmetlerindeki motivasyonu farklıdır. Birkaç örnek vermek gerekirse:

İran: İran'da 1980 yılında yapılan devrimden sonra bankaların faizli olarak çalışmalarının durdurulacağı ilan edilmiştir. 30 Ağustos 1980 tarihinde meclis faizsiz bankacılık sistemine geçilmesiyle ilgili tasarıyı görüşmüş ve 1 Eylül 1983'de yürürlüğe girmiştir (Öztop,2006)

Malezya: Çoğunluğu Müslüman bir ülke olan Malezya, faize dayalı bankacılık sisteminin yanı sıra faizsiz bankacılık sistemine alternatif bir bankacılık sistemi olarak yer vermiştir. Malezya Merkez Bankası, finansal sisteminin alt yapısını geliştirerek, İran ve Pakistan'da kurulan basit faizsiz bankacılık sisteminden daha etkili olmayı başarmıştır. Ülkede faizsiz sistemle çalışan bankalar ayrı bir kanuna ve düzenlemelere tabi tutulmuştur. İslami denetsel düzenlemeler; likidite, rezerv oranı, ticari ödeme sistemleri, banka kabulleri için ikincil pazarlar dikkate alınarak geliştirilmiştir ve ülkede faaliyet gösteren bütün İslam bankalarının hukuk kurallarına uygunluğunu sağlamak için bir merkezi konsey oluşturulmuştur. 1983 yılında çıkarılan İslam Bankacılık Kanunu ile Malezya Merkez Bankası'na, faizsiz usulle çalışan bankaların lisanslama ve denetim yetkisi verilmiştir. Aynı yıl çıkarılan Devlet Yatırım Kanunu ile faiz taşımayan yatırım sertifikaları ve menkul kıymetlerin ihracına başlanmıştır. Devlet Yatırım Sertifikaları, faizsiz likit varlıklar olarak düşünülmüştür. Faizsiz bankacılık kurumlarının bunları likidite gereksinimleri için kullanmaları planlanmaktaydı. (Türkmenoğlu,2007)

Suudi Arabistan: Diğer ülkelerden farklı olarak Suudi Arabistan'daki ulemanın faiz konusundaki tavrı son derece katı olduğu için, Suudi Arabistan'da faize kesinlikle izin verilmemektedir. Buna karşılık bankalar, yaptıkları işlemlerden komisyon alabilmektedir. Suudi Arabistan'da faiz içeren meseleler, idari mahkemelerce yargılanmaktadır, bu mahkemeler finansal ve ticari meselelerde faize izin veren hüküm verememektedirler (Özbay, 2014)

İngiltere: İngiltere'de 1997 yılından beri AUB-UK Manzil adı altında, faiz içermeyen murabaha ve icara temelli krediler sunulmaktadır. Fakat bu finansman yöntemlerinde ürünün iki defa el değiştirmesi, İngiltere'de faizsiz konut kredisi kullanımında çifte vergilendirmeye neden olmaktadır. İngiltere Merkez Bankası 2004 yılında yaptığı düzenlemelerle, faizsiz konut kredilerindeki çifte vergilendirmeyi kaldırmıştır. Dini koşullara uygun ürünlerle geleneksel bankacılık ürünleri arasındaki farkın azaltılması, İngiltere'de büyük ticari bankaların bu alana ilgi duymalarına neden olmaktadır. Merkez Bankası 2003 yılında, faizsiz konut finansmanı konusunda başkanlığını Barclays Bank'ın eski CEO'su Andrew Buxton'un yaptığı bir çalışma komitesi kurmuştur. Bu kurum; Hazine, Finansal Hizmetler Otoritesi, Kredi Sağlayıcıları Komisyonu, Ahli United Bank, HSBC ve Barclays gibi bazı bankaların temsilcilerinden ve bunun yanında İngiltere İslam Komisyonu ile İslam toplumu temsilcilerinden oluşturulmuştur.

İngiltere'de tamamen bağımsız ve dini koşullara uygun ürünler sunabilen bir banka henüz yoktur. Bununla birlikte bu konuda ciddi gelişmeler yaşandığı görülmektedir. 2002 yılının başlarında Islamic House of Britain adıyla ve İngiltere'de kendi başına faaliyette bulunan ilk faizsiz banka olmak amacıyla yola çıkan Islamic Bank of Britain, Ağustos 2004'ten beri hizmet vermektedir. Islamic Bank of Britain önderliğinde, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun indirilecek giderler bölümündeki 14.maddesi" Özel Finans Kurumlarının tabi olduğu kanun hükümleridir. (Özgür,2007)

Türkiye: Türkiye'deki durum detaylı olarak bir sonraki bölümde işlenecektir.

3. Faizsiz Bankacılıkta Türkiye

Bankacılık sektöründe Aralık 2013 itibariyle 32 adet mevduat, 13 adet kalkınma ve yatırım, 4 adet katılım bankası olmak üzere toplam 49 banka bulunmaktadır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre:

- **Mevduat bankası:** Kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
- **Katılım bankası:** Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini,
- **Kalkınma ve yatırım bankası:** Mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini ifade etmektedir.

Türkiye'de şu an faaliyet gösteren 4 İslami Finans kurumu var. Bunlar; Albaraka Türk, Bank Asya, Kuveyt Türk ve Bank Asya'dır. Bu kurumlar İslami Finans Bankaları olarak değil, katılım bankaları olarak adlandırılmaktadır.

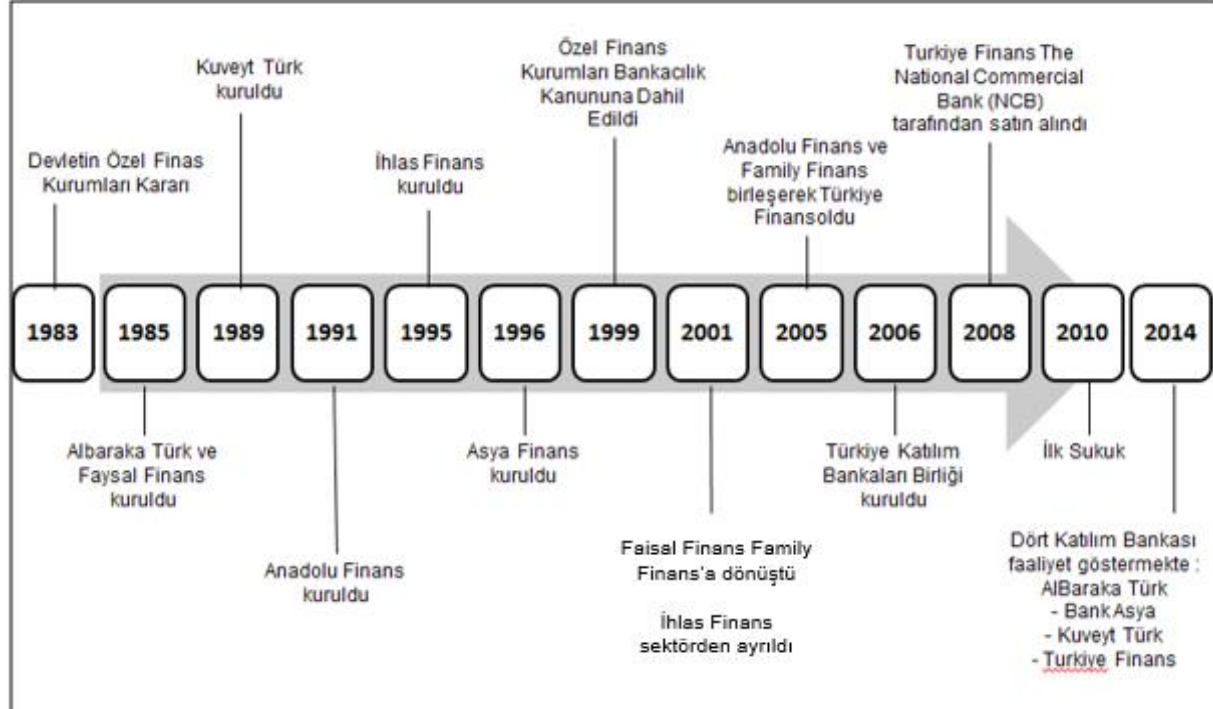
Bu adın nasıl verildiğini ise "isim babası" diyebileceğimiz Albaraka Türk Genel Müdür Yardımcısı Temel Hazıroğlu şöyle açıklamaktadır. "İlk olarak 1999 yılında Özel Finans Kurumları Bankalar yasasına tabi oldu. Ben de ilk defa o zaman Katılım Bankacılığı isminin kullanılmasını önermiştim. Fakat arkadaşlarımla yaptığım görüşmelerde bu ismi kimsenin bilmediğini ve kamuoyunun tepkisini ölçmek gerektiği kanısına vardık. Dolayısıyla ilk defa M.Emin Özcan arkadaşım ile birlikte yazmış olduğumuz makale Albaraka Türk Katılım

Bankası'na ait Bereket dergisinde yayınlandı. Kurum içinden ve kurum dışından çok sayıda olumlu tepki aldık. Bunun ardından gazetede bir yazı yazdım ve bu da kamuoyu tarafından çok beğenildi. Bunların ardından 2005 yılında Özel Finans Kurumlarının adı bankacılık kurallarına tam anlamıyla bağlı olarak konumlandırılması amacıyla- kanun ile "Katılım Bankacılığı" olarak değiştirildi." (faizsizekonomi.com)

3.1. Faizsiz Bankacılıkta Türkiye Tarihi

Türkiye'nin Katılım Bankaları ile serüveni 30 yıla yakın bir süredir devam etmektedir. 16.12.1983 tarihli 83/7506 sayılı kararname ile Özel Finans Kurumları'nın temeli atılmıştır. Kenan Evren döneminin başbakanı Bülent Ulusu'nun hazırladığı ve Turgut Özal'ın ilk başbakanlık günlerinde kabul edip hayata geçirdiği bu yeni bankacılık/finansman anlayışının esas amacı, ekonomiye katılmayan mali değerleri yastık altından çıkararak yabancı sermaye ile birlikte milli ekonomimizin emrine tahsis etmektir⁸.

Tablo 4: Türkiye'de Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi

⁸ İslami Bankacılık, Gökseven Karagöz

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın, T.C. Merkez Bankası'nın yayımladığı tebliğ ve düzenlemeler ile sistemin ayrıntıları ve yasalar ve mevzuat bakımından alt yapısı düzenlenmiştir.

3.2. Türkiye'deki Katılım Bankaları

Türkiye'de faaliyet gösteren 4 katılım bankasını kısaca tanımak gerekirse:

Albaraka Türk: Türkiye'de faizsiz bankacılık alanındaki finansal kuruluşların ilki ve öncüsü olan Albaraka Türk Katılım Bankası, 1984 senesinde kuruluşunu tamamlayarak 1985 yılının başından itibaren faaliyete geçmiştir. Ortadoğu'nun ileri gelen gruplarından Albaraka Bankacılık Grubu (ABG), İslam Kalkınma Bankası (IDB) ve Türk ekonomisine yarım yüzyıldan fazla hizmet veren yerli bir sanayi grubunun öncülüğünde kurulan Albaraka Türk'ün 31.12.2013 tarihi itibarıyla ortaklık yapısının içinde yabancı ortakların payı %66,10 yerli ortakların payı %10,82 ve halka açık olan pay ise %23,08'dir. (Albaraka Türk websitesi)

Bank Asya: ASYA KATILIM BANKASI A.Ş. Türkiye'nin altıncı özel finans kurumu olarak 24 Ekim 1996 tarihinde, Altunizade' deki Merkez Şubesi ile faaliyetlerine başlamış ve 20.12.2005 tarihinde "Asya Finans Kurumu Anonim Şirket"i olan şirket unvanı "Asya Katılım Bankası Anonim Şirketi" olarak değiştirilmiştir. Bank Asya'nın tabana yayılmış yerli sermayeye dayanan çok ortaklı (196) bir yapısı vardır (Halka açık kısım hariç). Halka açık pay ise 53,47% dir. (Bank Asya websitesi)

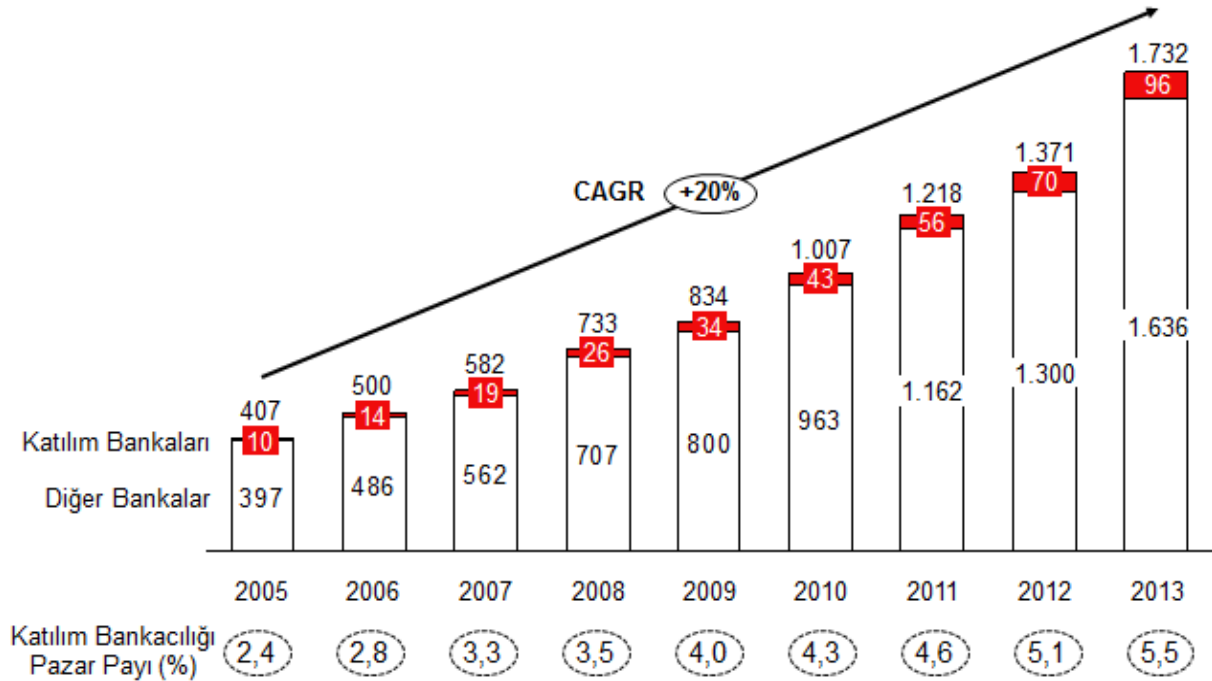
Kuveyt Türk: Kuveyt Türk, 16.12.1983 gün ve 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın tespit ettiği esaslara uygun olarak faaliyet göstermek üzere 1989 yılında Özel Finans Kurumu statüsünde kurulmuştur. Özel Finans Kurumları'nın faaliyetleri, 1999 yılında Bankacılık Kanunu kapsamına girinceye kadar geçen süreçte bir yanda Bakanlar Kurulu Kararı, diğer yanda Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı'nın tebliğleri ile yürütülmüştür. 1999 yılı Aralık ayından itibaren diğer Özel Finans Kurumları gibi Kuveyt Türk de 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'na tâbi hale gelmiştir. Mayıs 2006'da ünvanı, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. olarak değişmiştir. Kuveyt Türk'ün sermayesinin %62'si Kuveyt Finans Kurumu'na (Kuwait Finance House), %9'u Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik Kurumu'na, %9'u İslam Kalkınma Bankası'na, %18'i Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, %2'si de diğer ortaklara aittir. (Kuveyt Türk websitesi)

Türkiye Finans: Türkiye Finans Katılım Bankası, Family Finans ve Anadolu Finans kurumlarının birleşmesi ile kuruldu. Birleşmeye Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 28.12.2005 tarih ve 1764 sayılı kararı ile onay verildi. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 30.12.2005 tarih ve 1747 sayılı kararı ile Banka ünvanının Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmesine onay verildi. Türkiye Finans'ın yüzde 60 hissesi 31 Mart 2008 tarihinde Ortadoğu'nun en önemli bankalarından ve Suudi Arabistan'ın en büyük bankası olan The National Commercial Bank (NCB) tarafından satın alınmıştır. Son ortaklık yapısına göre Türkiye Finans Katılım Bankasının 64,68%'i NCB, 21,56%'i Boydak %13,76'sı Ülker'e aittir. (Türkiye Finans websitesi)

3.3. Türkiye'de Katılım Bankalarının Bankacılık Sistemi İçerisindeki Gelişimi

Türkiye'de Bankacılık Sektörü varlıkları son sekiz yılda 20% büyüyerek önemli bir başarı kaydetmiştir. Katılım Bankaları ise varlıklarını bu büyümenin neredeyse 1,5 katı daha hızlı bir şekilde 33% ile büyümüştür. 2005 yılında katılım bankalarının tüm bankacılık sistemi içerisinde 2,5% olan varlıklarının oranı 2013 yılında 5,9%'a ulaşmıştır.

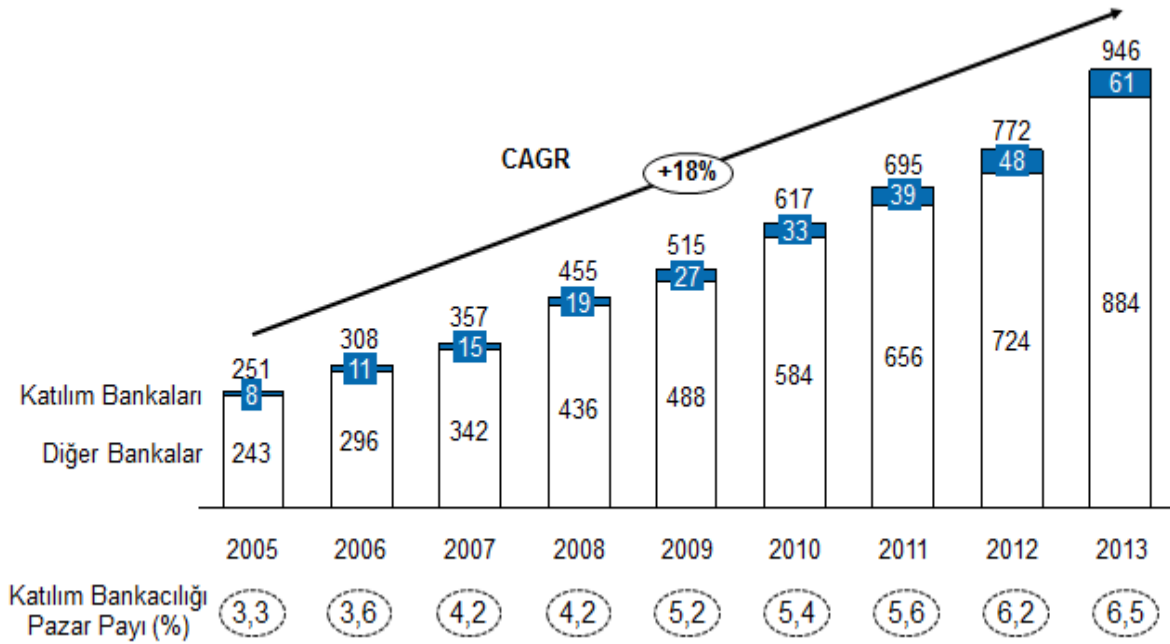
Grafik 5: Türkiye Bankacılık Sistemi Varlıkları (Milyar TL)

Türkiye’de Katılım Bankacılığı mevduat ve kredi bağlamında da hızlı büyümelerini sürdürmüştür. Müşterilerin hem tasarruflarını değerlendirme hem de yatırım ve ihtiyaçlarına finansman konusunda önemli bir rol oynamaya başlamıştır.

Mevduat tarafına baktığımızda, toplam bankacılık sektörü 2005 – 2013 yılları arasında %18 büyümüştür. Bu bankalar adına önemli bir büyüme rakamı olmakla birlikte katılım bankalarına baktığımızda bu büyümenin daha hızlı (28%) olduğunu görmekteyiz. Bu hızlı büyüme ile katılım bankaları toplam bankalar sistemi içerisindeki mevduat paylarını büyütmüşlerdir. 2005’te katılım bankalarının toplam bankalar içerisindeki mevduat payı %3,3 iken; 2013’e geldiğimizde bu oranın %6,5 olduğunu görmekteyiz.

Grafik 6: Türkiye Bankacılık Sistemi Mevduat Gelişimi (Milyar TL)⁹

Mevduat gelişimi, bankaların gelişimi kadar ülkenin gelişimi için de çok önemli bir konudur. Baktığımızda özellikle Türkiye’deki finansman ve tasarruf sıkıntıları düşünüldüğünde katılım bankalarında hızla artan mevduatın aslında Türkiye’deki tasarruf sıkıntısının giderilmesi noktasında önemli bir rol oynamaya başladığını söyleyebiliriz.

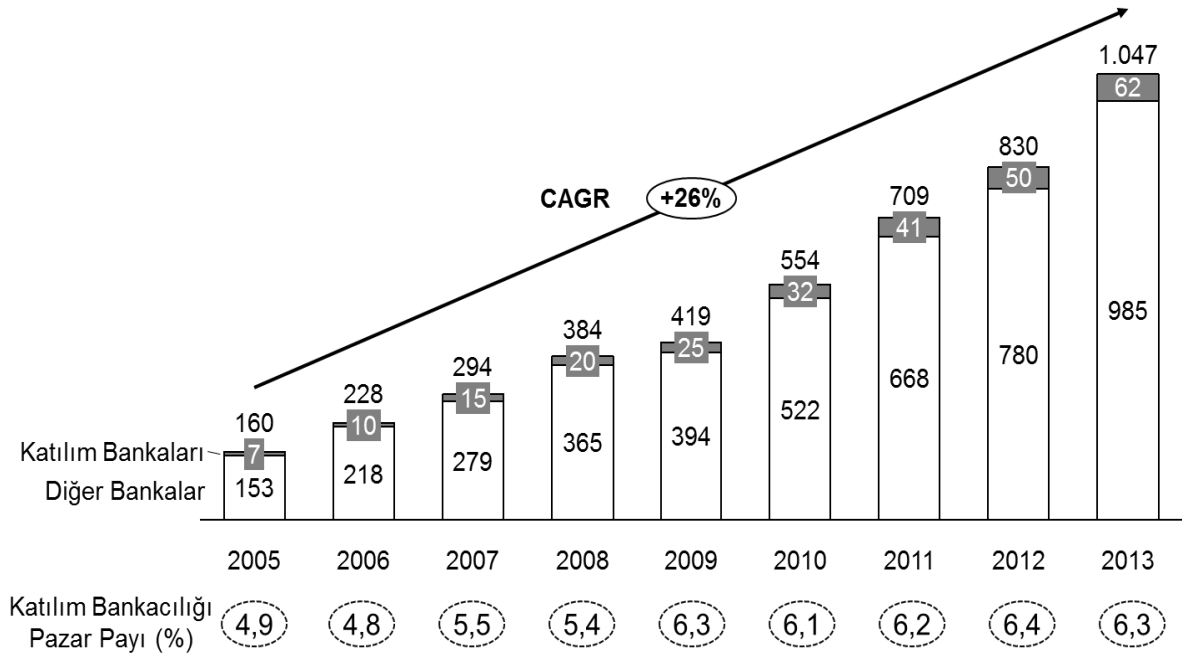
⁹ BDDK websitesi, e bülten

Bir bankanın verimliliğini sürdürebilmesi adına, topladığı fonları kredilere dönüştürebilmesi gerekmektedir. Katılım bankalarına baktığımızda sadece mevduat tarafında büyümediğini eş zamanlı olarak krediler tarafında da büyüdüklerini görmekteyiz.

2005 yılından 2013 yılına kadar Türkiye bankacılık sektörü kredide ortalama yıllık %26 büyümüştür; yine aynı dönemlerde katılım bankaları toplam bankacılık sektörünün %4 üzerinde (yıllık %30) büyümüştür. Bu büyümenin etkisi ile, katılım bankacılığında %4,9 olan 2005'teki payı 2013'e gelindiğinde bu oranın %6,3 e çıktığını görmekteyiz.

Kredilerin yatırımları finanse etme fonksiyonu düşünüldüğünde katılım bankalarının artan kredi hacmi ile insanların ihtiyaçlarını finanse etme ve yatırımları fonlamaları ile Türkiye'nin büyümesini desteklediğini söyleyebiliriz.

Grafik 7: Türkiye Bankacılık Sistemi Kredi Gelişimi (Milyar TL)¹⁰

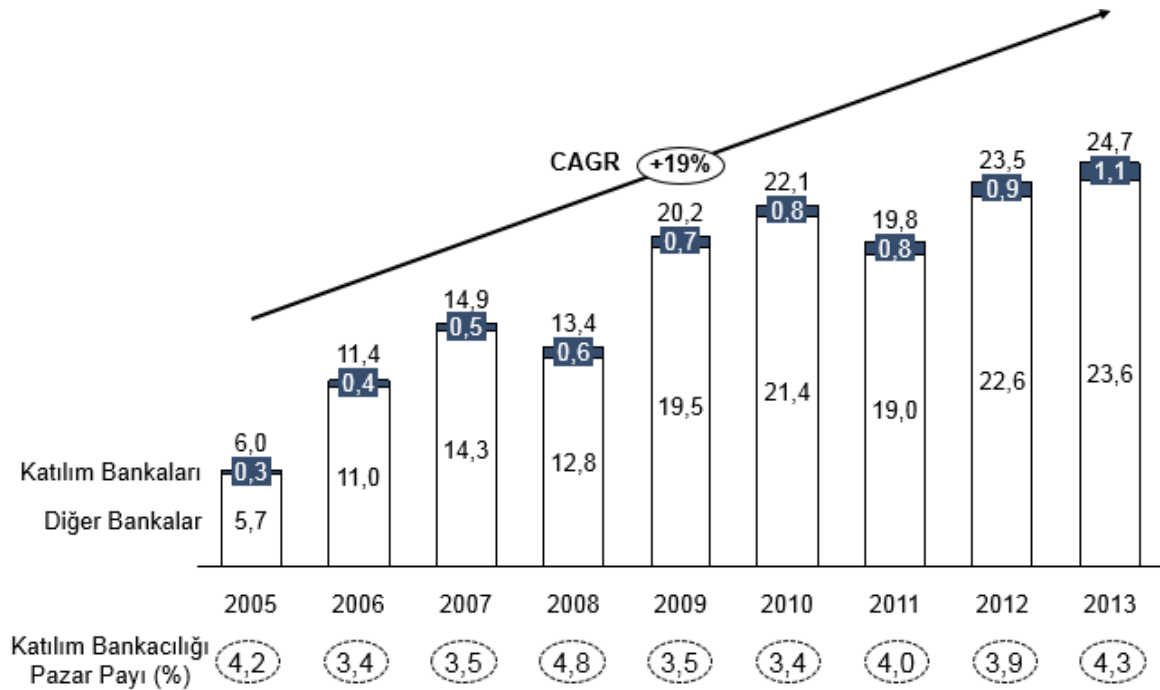

Katılım Bankaları, aktiflerde, kredilerde mevduatta pazar paylarını arttırmaya devam ederken karlılık noktasında da sektörün toplam net karının %4,3'ünü oluşturmaktadırlar. Katılım bankalarının aktif, kredi ve mevduatta %6'larda pazar paylarına sahip olmalarına

¹⁰ BDDK websitesi, e bülten

rağmen net karda %4'e yakın kar payı sahibi olmalarının iki temel sebebi vardır. Birincisi; diğer konvansiyonel bankalar ölçek ekonomisi gereği daha verimli çalışmaktadırlar. İkincisi ise katılım bankalarının değişen faiz oranlarına yapıları gereği daha geç uyum sağlamalarıdır. Örneğin, konvansiyonel bankalar rotatif krediler kullanabilirken katılım bankaları prensipleri gereği bu kredileri kullanamazlar.

Grafik 8: Türkiye Bankacılık Net Kar Gelişimi (Milyar TL)¹¹

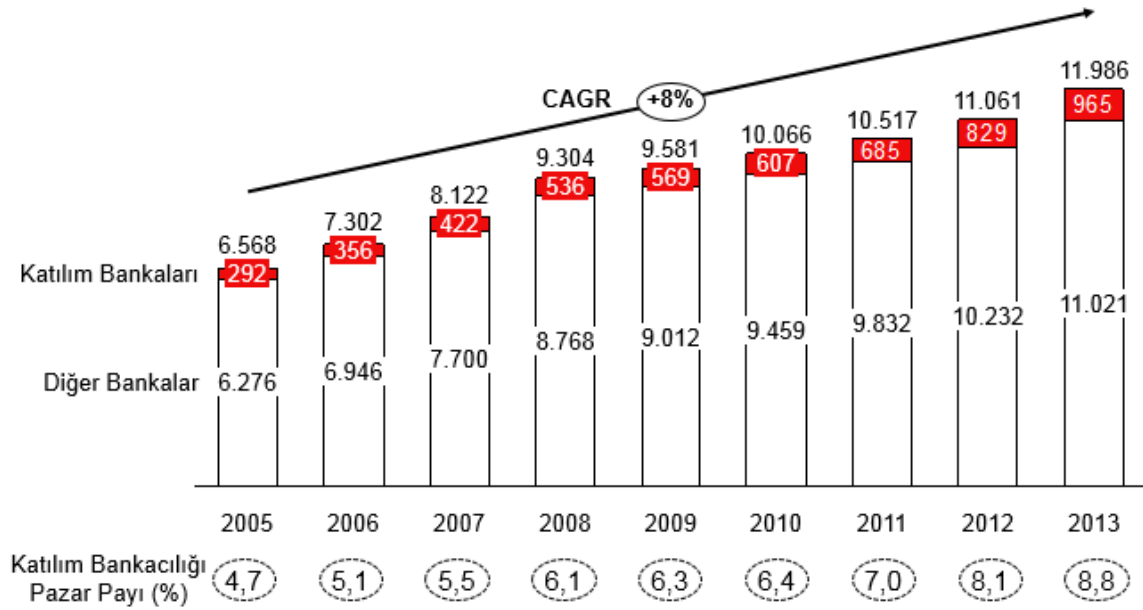
Genel olarak baktığımızda katılım bankalarının finansal büyüklüklerinin ve bankacılık sistemi ve genel ekonomi içerisinde oynadıkları rolün arttığı görülmektedir. Ancak, bunların yanı sıra katılım bankaları diğer birçok yönden de gelişimlerini sürdürmektedirler.

Örneğin, katılım bankalarının şube sayıları da konvansiyonel bankalara oranla hızla artmaktadır. Bu da müşteri memnuniyeti ve katılım bankalarının imajına pozitif katkılar sağlamaktadır. Nitekim ulaşılabilirlik bankaların tercih edilmesinde önemli bir unsurdur. Katılım bankaları da bu noktada, şube sayılarını hızla arttırmaktadırlar.

¹¹ BDDK websitesi, e bülten

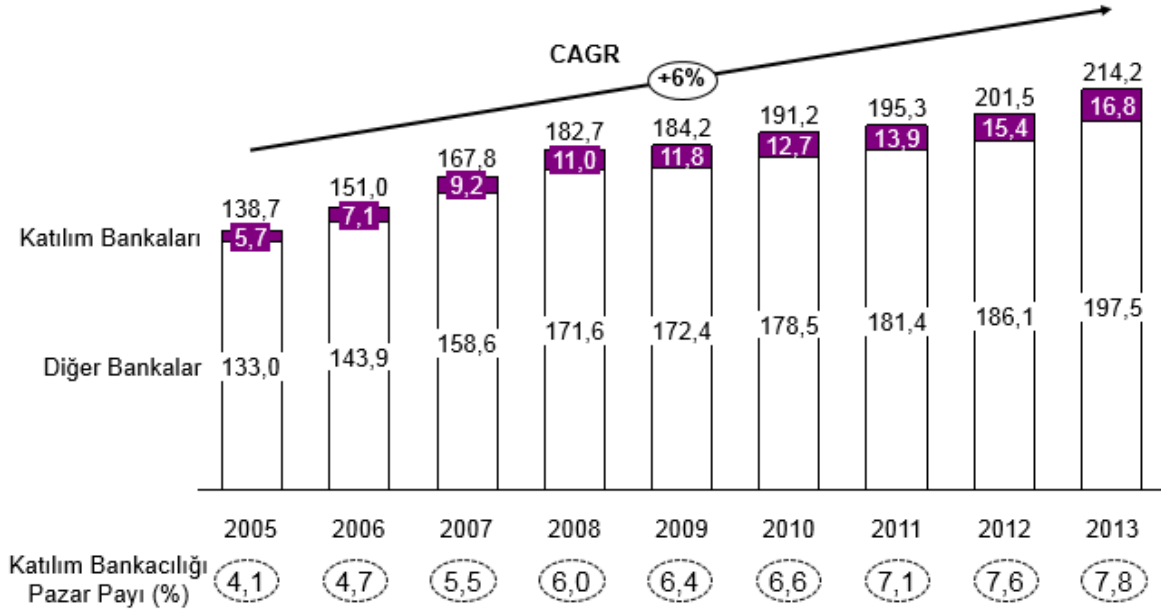
Şube sayıları ve katılım bankalarının ölçekleri büyüdükçe katılım bankalarının istihdama direkt ve dolaylı katkıları da artmaktadır. Katılım bankaları 2005'te yurtiçi ve yurt dışı toplamda 5741 kişiye istihdam sağlarken (5741 yurtiçi, 6 yurtdışı) 2013'e geldiğimizde bu rakam neredeyse üç katına çıkmış ve 16763 kişiye ulaşmıştır. Bu istihdamın 16712'si yurtiçi 51'i ise yurtdışındadır. Ek olarak, katılım bankalarının diğer bankalarda da olduğu gibi istihdama dolaylı katkıları da vardır. Hem ekosistem içerisindeki diğer kurumlara istihdam sağlama hem de ticari, kurumsal kredilerle işyerlerine verilen kredilerle firmalar işlerini geliştirmekte ve ekonomiye ek istihdam sağlamaktadırlar.

Grafik 9: Türkiye Bankacılık Sistemi Şube Ağı Gelişimi ¹²

¹² BDDK websitesi, e bülten

Grafik 10: Türkiye Bankacılık Personel Gelişimi (Bin)¹³

Görüldüğü üzere katılım bankaları hem bankacılık içerisindeki paylarını hızla arttırmakta, hem de ekonomiye olan katkıları artmaktadır. Peki, katılım bankalarının kendileri içerisinde pazar payları ve rekabet durumları nasıl şekillenmektedir? Daha önce de bahsedildiği üzere Türkiye’de 4 katılım bankası hizmet sunmaktadır. Bu katılım bankalarının pazar paylarını aşağıda inceleyelim.

3.4. Katılım Bankalarının Rekabet ve Pazar Payı Durumları

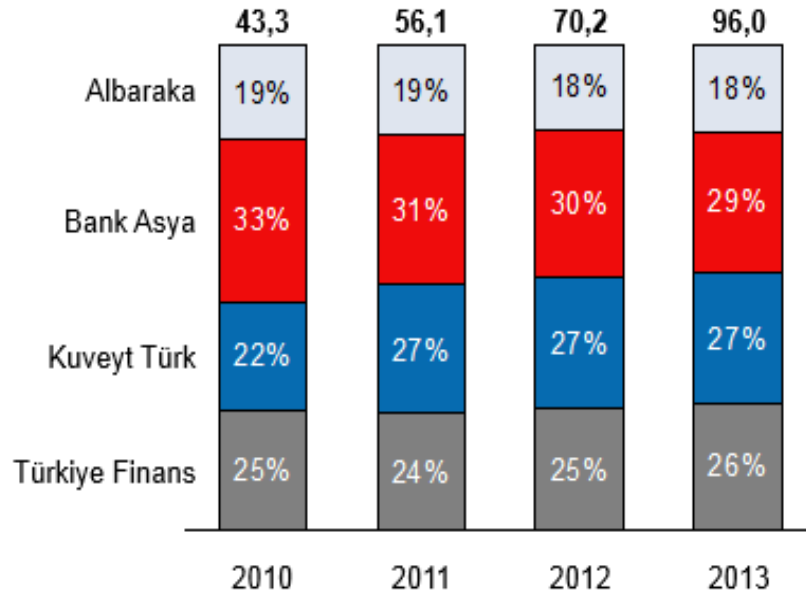
Katılım Bankaları bir taraftan toplam bankacılık içerisindeki paylarını arttırmaya çalışırken diğer taraftan da kendi aralarında rekabet içerisinde. Kuveyt Türk Genel Müdür Yardımcısı Dr. Ahmet Albayrak bu durumu şöyle açıklamaktadır. Katılım bankalarının rekabeti aslında “coopetition” yani işbirliği içerisinde rekabettir.

Gerçekten de katılım bankaları bankacılık sektörü içerisindeki paylarını arttırmak için işbirliği yaparken (örneğin Albaraka Türk ve Kuveyt Türk ortaklaşa bireysel emeklilik firması

¹³ BDDK websitesi, e bülten

olan Katılım Emeklilik A.Ş'yi kurdular) diğer taraftan da kendi içlerinde de rekabet etmektedirler.

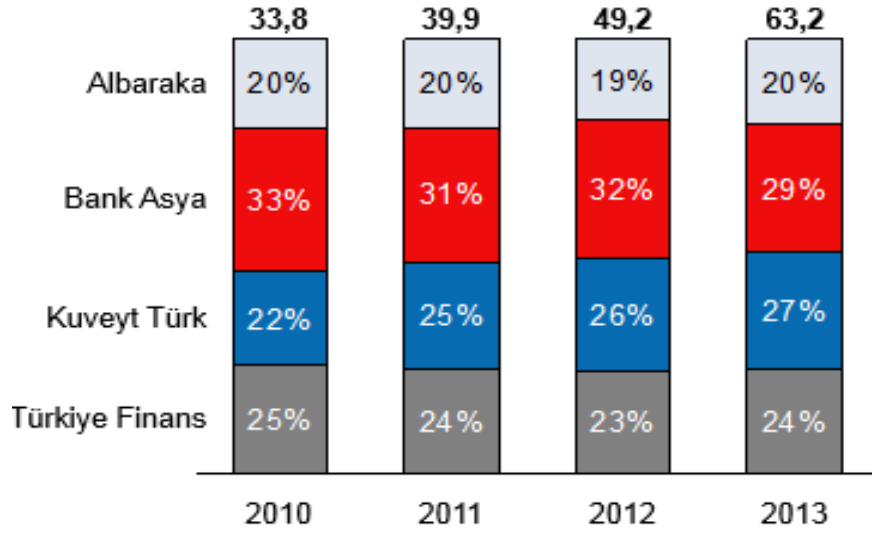
Grafik 11: Katılım Bankaları Aktifleri Pazar Payları (Milyar TL)¹⁴

Katılım Bankalarının Aktiflerine baktığımızda Bank Asya'nın son yıllarda pay kaybetmesine rağmen en %29 ile en yüksek paya sahip olduğunu görmekteyiz. Kuveyt Türk ise son yıllardaki performansı ile payını 2010'daki %22'den 2013'de %27'ye çıkarmıştır. Türkiye Finans ise üçüncü olarak %26 Aktif paya sahiptir. Albaraka Türk ise katılım bankaları aktifleri içerisinde en düşük paya sahip olup %18 paya sahiptir.

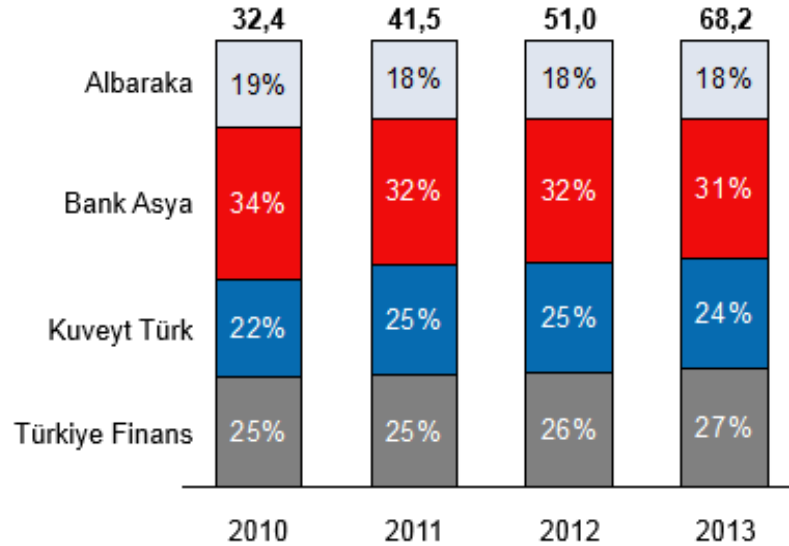
¹⁴ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

Grafik 12: Katılım Bankaları Mevduat Pazar Payları (Milyar TL)¹⁵

Katılım Bankaları mevduatlarına baktığımızda aktiflere paralel bir tablo ortaya çıktığını görmekteyiz. Bank Asya 29% pazar payı ile birinci, diğer oyuncular ise pazar paylarına göre Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Albaraka Türk'tür.

Grafik 13: Katılım Bankaları Kredi Pazar Payları (Milyar TL)¹⁶

¹⁵ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

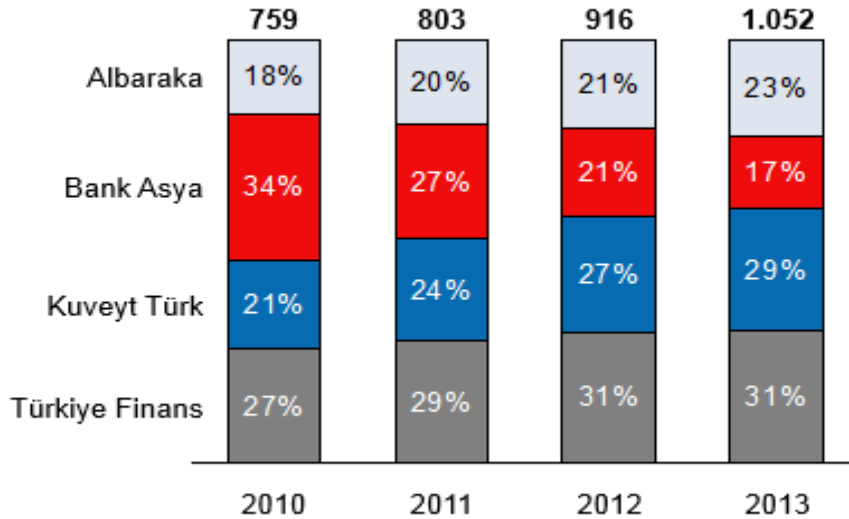
¹⁶ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

Kredi Pazar payında ise yine Bank Asya birinci iken, ikinci oyuncunun Türkiye Finans olduğunu görmekteyiz. Üçüncü ve dördüncü oyuncular sırasıyla Kuveyt Türk ve Albaraka Türk'tür

Aktif kredi ve mevduat dağılımını incelediğimizde ortaya çıkan özet sonuçlar şunlardır: Bank Asya her üç kalemde de birinciliği sürdürürken, son yıllarda da pazar payı kaybetmektedir. Kuveyt Türk son yıllardaki performansı ile sektörde önemli bir oyuncu haline geldi ve birinciliği zorluyor. Türkiye Finans ise Kuveyt Türk kadar iyi olmasa da performans olarak payını arttıran bir oyuncu olarak göze çarpmaktadır. Albaraka Türk ise sonuncu oyuncu olarak sektörde bulunmakta birlikte pazar payını son 3 yılda her üç kalemde de %18-20 bandında tutmayı başarmıştır.

Net Karlara baktığımızda ise çok farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Her üç kalemde de birinci olan Bank Asya'nın karlılıkta son sırada olduğunu görmekteyiz. Özellikle son birkaç yılda karlılıkta inanılmaz düşüş yaşayan Bank Asya 2013 yılında tüm pazar karlarının %17'sine sahiptir. Albaraka %23 pazar kar payı ile 3.cü, her ne kadar net kar pazar payını en hızlı arttıran katılım bankası Kuveyt Türk olsa da, net kar Pazar payında lider %31 ile Türkiye Finans Katılım Bankası'dır.

Grafik 14: Katılım Bankaları Net Kar Payları (Milyon TL)¹⁷

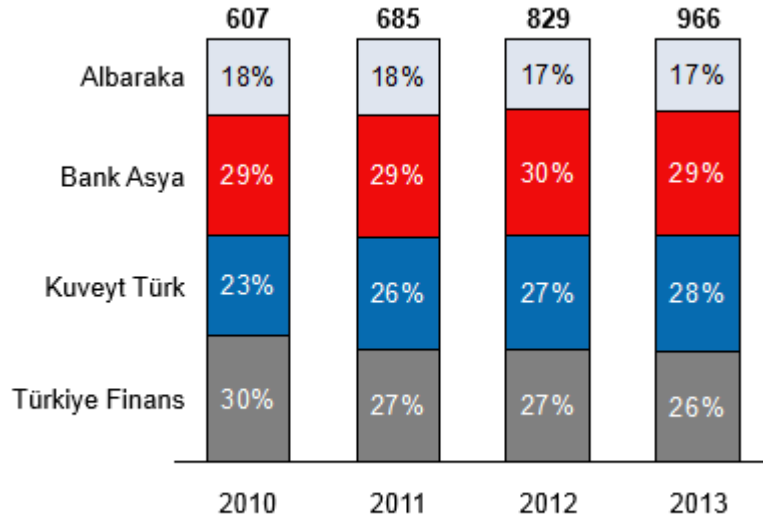
¹⁷ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

Finansal veriler kadar önemli olmasa da şube sayıları ve personel sayıları da katılım bankalarının büyüklüklerini kıyaslamak adına önemli iki göstergedir.

Öncelikle şube sayılarına bakalım. Şube sayıları özellikle müşteriye dokunma ve sürdürülebilirlik adına önemli bir göstergedir. Çünkü her ne kadar bankacılık sisteminde fonların büyük kısmı KOBİ ve kurumsal segmentte kullanılsa da burada kullanılan fonlar bireysel segmentten toplanmaktadır. Bireysel müşteriler için de şube ağının yaygın ve erişilebilir olması en önemli tercih sebeplerinden biridir.

Katılım Bankalarının şube ağı gelişimine baktığımızda, 2010'da 607 olan toplam şube ağı 2013'e gelindiğinde 966'a ulaşmıştır. Şube sayıları birbirine yakın olan Bank Asya, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans toplam şube ağlarının sırasıyla %29, %28 ve 26% sına sahiptir. Albaraka Türk ise %17'lik bir paya sahiptir.

Grafik 15: Katılım Bankaları Şube Sayıları Payları ¹⁸

Katılım Bankalarının Türkiye ekonomisine en önemli katkılarından biri de faiz hassasiyeti yüksek insanların bireysel tasarruflarını bankacılık sistemi ve dolayısı ile reel ekonomiye katarak ek istihdam ve üretim oluşturmasıdır. Bunların yanı sıra katılım bankaları büyüdükçe kendi bünyelerindeki personel sayıları da artmakta, dolayısı ile istihdama katkıları da artmaktadır.

¹⁸ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

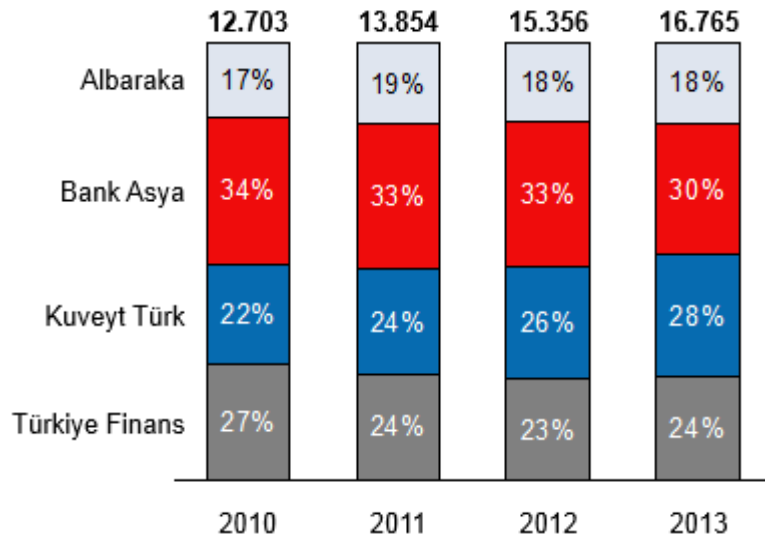
Nitekim, 2010'da 12.703 olan katılım bankaları toplam personel sayısı 2013 itibariyle 16.765'e ulaşmıştır. Türkiye'de ortalama hanehalkı sayısı 4 olduğu düşünüldüğünde 60-70 bin civarında insanın geçim kaynağı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Katılım Bankalarının personel sayılarına baktığımızda ise aslında şube sayılarına paralel bir dağılımın olduğu ortaya çıkmaktadır. Bank Asya, Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Albaraka Türk sırasıyla toplam katılım bankaları personel sayılarının %30, %28, 24% ve 18% ine sahiptirler.

Ancak burada bir noktaya değinmek gerek. Çalışan sayıları özellikle son yıllardaki internetin gelişimi, uzaktan müşteri yönetimi gibi unsurlar düşünüldüğünde önümüzdeki dönemde büyüklüğün kriterlerinden biri olmayabilir. Nitekim konvansiyonel bankaların yaptığı enpara.com ve nuvo gibi internet üzerinden fon toplayan platformların finansal büyüklükleri çalışan sayılarına göre çok daha düşüktür. Önümüzdeki dönemde katılım bankalarının da bu trende ayak uydurabileceği ve internet bankacılığına daha fazla sarılacakları da düşünülmekte ve karşı konulamaz bir trend olarak görülmektedir.

Nitekim müşterilerin de artık internet platformuna olan güvenleri arttıkça artık şubeye pek gitmeyi tercih etmemekte ve zaman kaybından da kurtulmaktadırlar.

Grafik 16: Katılım Bankaları Personel Sayıları¹⁹

¹⁹ TKBB, ve Bankaların Websiteleri ve Bağımsız Denetim Raporları

Katılım Bankalarının finansal açıdan önem kazandıklarından ve rekabet ortamlarından söz ettik. Aslında sadece finansal katkıları ile değil, aynı zamanda sektöre kazandırdıkları yeniliklerle de sektörün gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Her ne kadar bu çalışmanın ana odak noktasında olmasa da bir örnek vererek katılım bankalarının sektöre yenilikler getirdiklerini de örneklemek doğru olacaktır.

3.5. Katılım Bankalarının Sektöre Getirdiği Yeniliklerden Örnek İncelenmesi

Kuveyt Türk Altın Bankacılığı

Katılım bankaları klasik bankacılığın dışında da pek çok inovatif ürün ve hizmet sunarak sektöre yön verebilecek nitelikte geliştirmelerde bulunmuştur. Bu ürün ve hizmetlerin başında da insanlık tarihi boyunca en etkili yatırım aracı olduğu düşünülen altın bankacılığı gelmektedir. Altın eski tarihlerden beri popülaritesini korumuş ve hatta günümüz insanının da yatırım aracı olarak yöneldiği tasarruf ve yatırım kanallarının başında gelmektedir.

Sektörde Kuveyt Türk elinde altın bulundurmakta olan yatırımcı ve vatandaş için kuyumcuların yanı sıra alternatif bir kapı oluşturdu. Böylece altın almak ve satmak isteyen kişiler kuyumcular dışında, banka şubelerinden de işlemlerini gerçekleştirebilme kolaylığına kavuştu.

Öte yandan tasarruf sahiplerinin ellerinde bulunan fiziki altınları “Altın Toplama Günleri” konseptiyle organize ettikleri günlerde belirli şubeler aracılığıyla toplayarak, yine altın cinsinden banka hesaplarında güvenle tutma imkanı da sunmaktadır.

Bankada altın hesabı değerlendirmenin avantajlarını aşağıdaki gibi 6 madde de toparlayabiliriz.

- Güvenli olması
- İşçilik Marjının olmaması
- Devlet güvencesi altında olması
- Kar payı alma imkanının olması
- İnternet şube veya ATM’den anında altın alım satım yapma seçeneğinin olması
- Tüm işlemlerin kayıt altında tutulması²⁰

²⁰ Kuveyt Türk Açıklamaları

Ulusal tasarrufla önemli bir yere sahip olan altını kayıt altına alabilmek için yapılan bir diğer inovatif hizmet ise Kuveyt Türk Katılım Bankası ATM'lerinden gram altın satmaya başlaması idi. Böylece dünyada ve Türkiye'de ilk kez ATM'den altın veren banka Kuveyt Türk Katılım bankası oldu.

Bir diğer inovasyon ise düğüne gelmeden takı alamayan kişilerin evlendirme dairelerinin bulunduğu yerden gram altın çekmesine imkan sağlayan "Altın Kiosk"lar.

Ayrıca Kuveyt Türk'ün yatırımcı ve vatandaşın hizmetine sunduğu "Sağlam Altın" web sitesi projesi de sosyal bir sorumluluk amacıyla oluşturulmuştur. Altın madenine yatırım yapmak isteyen, yastık altında altını olan ve altına nasıl yatırım yapacağını bilemeyen kişileri altın yatırımı hakkında bilgilendirmek amacıyla kurulmuş bir platformdur.²¹

Görüldüğü üzere Kuveyt Türk'ün bu yeniliği salt klasik bankacılık işlemlerinden olan kredi kartı, fon kullandırım satışlarıyla ilgilenmemekte, aynı zamanda sektöre yön veren bilhassa da altın bankacılığına katkı sağlayan pek çok ürün ve hizmet de geliştirmektedir.

²¹ Kuveyt Türk Açıklamaları

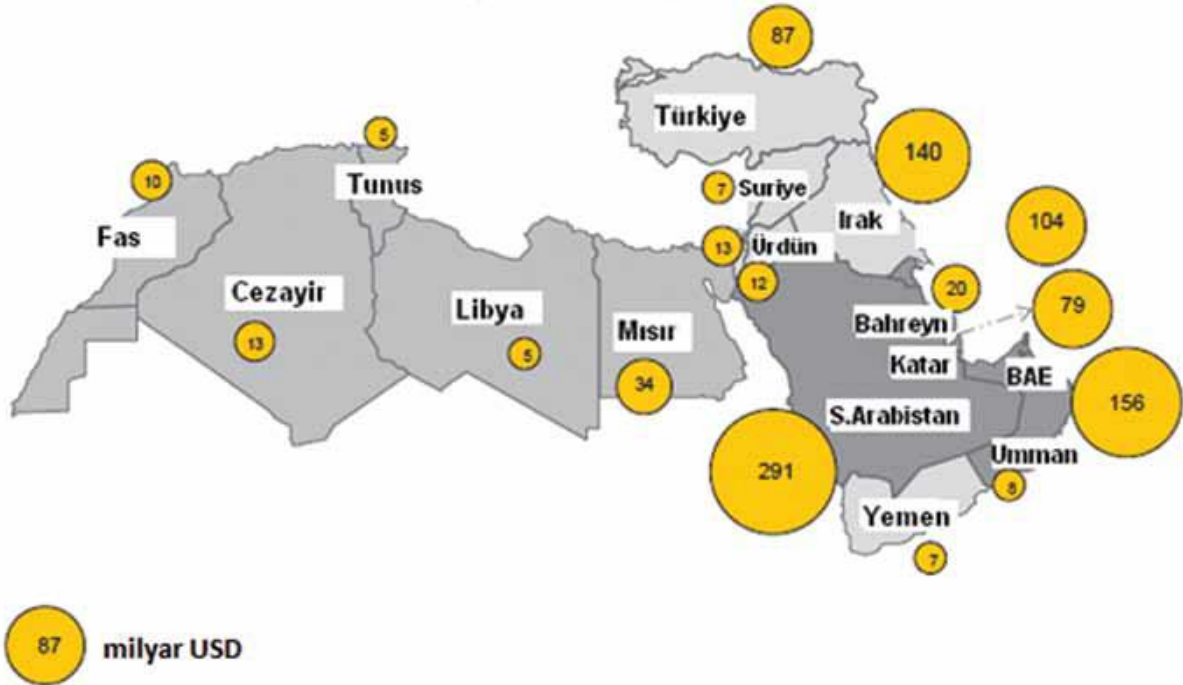
4. Katılım Bankacılığının Geleceği

Katılım bankaları son yıllarda çok önemli bir performans sergilediler ve sektör içerisinde önemli bir noktaya geldiler. Katılım bankalarının toplam bankacılık sistemi içerisinde 2005'de %2'lerde olan aktif payı, 2013'e gelindiğinde %6'lara ulaşmış oldu.

Bu noktada akıllara önemli bir soru gelmekte. Katılım bankacılığı sektörden alabileceği kadar payı aldı ve bu zamandan sonra büyümesi yavaşlar mı, yoksa önümüzdeki dönemde de katılım bankalarının büyümeleri devam eder mi?

Ernst&Young'ın hazırladığı World Islamic Banking Competitiveness Report'a göre önümüzdeki dönemde faizsiz bankacılık (katılım bankacılığı) büyümeye devam edecek. Türkiye 2015 tahmini katılım bankacılığı aktiflerinin 87 Milyar Dolar civarına ulaşması beklenmekte. Türkiye'nin 2013 katılım bankacılığı aktifleri ise 50 Milyar dolar civarında. Bu tahminlere bakılırsa bırakın önümüzdeki dönemde büyümenin durmasını, katılım bankacılığının daha da ivme kazanacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 5: 2015 Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Faizsiz Bankacılık Aktif Toplamı Tahmini²²

²² Ernst&Young World Islamic Banking Competitiveness Report

Raporda özellikle Türkiye'nin genç nüfusuna ve regülasyonel reformlarına atıfta bulunmaktadır. Ayrıca KOBİ ve bireysel bankacılığın büyümenin ana etkenleri olacağına değinilen raporda, 2018'e gelindiğinde 121 Milyar Dolarlık büyüklüğe ulaşacak katılım bankacılığının 2012'den 2018'e kadar olacak yıllık ortalama büyümesinin %21 olacağı tahmin edilmektedir.

Raporda üzerinde durulan bir diğer önemli konu ise 4 katılım bankasının faizsiz bankacılık taleplerine karşılık verme arzında eksik kaldığına ve sektördeki oyuncuların artmasının büyüme hızlandırabileceğine değinilmektedir. Bu noktada devlet ve devlet kurumlarına önemli görevler düşmektedir.

4.1.Katılım Bankacılığı Gelişiminde Devletin Rolü

Ekonomi bürokratlarının yaptıkları açıklamaları ve piyasadaki gelişmeleri göz önüne aldığımızda önümüzdeki dönemde katılım bankacılığının gelişiminde devletin daha fazla rol oynayacağı görülmektedir.

Aralık 2013'de bir konuşmasında BDDK Başkanı Öztekin şunları söylemiştir. "Dikkati çekebilmek için faizsiz finansın yükselen yıldızı olmayı hedeflemeliyiz." Hızlı büyüyen 25 piyasadan 10'unun Müslüman ülkelerde olduğunu belirterek, "Dikkati çekebilmek için faizsiz finansın yükselen yıldızı olmayı hedeflemeliyiz"²³ demiştir.

Mayıs 2014'e gelindiğinde Öztekin yine yaptığı bir konuşmasında "Ekonomimiz açısından en belirgin referans haline gelen 2023 hedefleri çerçevesinde, katılım bankacılığı için konuşulan ve arzulanan sektör payı hedefi yüzde 15" diye konuşmuştur.²⁴

Mayıs 2014'de Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Ali Babacan "Mevzuatımızın uygun gördüğü nitelikleri taşıyan, güçlü sermaye yapısına ve itibara sahip yeni katılım bankalarına kapımız açık" dedi.

²³ <http://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/265456--hedef-faizsiz-finansin-yukselen-yildizi-olmak>

²⁴ http://www.finansgundem.com/bankacilik/mukim-oztekin_den-yeni-duzenleme-sinyali-595352.htm#ixzz33QAKJ4u

Babacan, sayının artmasını arzu ettiklerini belirterek, "Tabii ki kriterler vardır, BDDK bu kriterlere göre başvuruları inceleyecek. Bunun özel sektör eliyle olmasını istiyoruz ama daha önceden de açıkladığımız gibi Ziraat, Halkbank, Vakıfbank bu sektöre girmeye karar verdi"²⁵

Görüldüğü üzere ekonomiden sorumlu bürokratlar katılım bankalarının gelişimine katkı sağlamak adına gerekli adımları atma noktasında kararlılar. Nitekim devlet bankaları olan Ziraat, Halkbank ve Vakıfbank'ın çalışmalarına başladıkları ve yakın zamanda sektöre girecekleri kulislerde çokça konuşulmaktadır.

Ayrıca, Ekim 2013'de Dünya Bankası ile T.C. Hazine Müsteşarlığı arasında yapılan işbirliğinin sonucu olarak Dünya Bankası'nın İslami Finans alanındaki ilk ve tek temsilciliği olan Dünya Bankası Küresel İslami Finans Geliştirme Merkezi Borsa İstanbul yerleşkesinde kurulmuştur.²⁶

²⁵ <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/ozel-sektore-katilim-bankaciligi-cagrasi/haber-311342>

²⁶ <http://borsaistanbul.com/duyurular/2013/10/31/d%C3%BCnya-bankas%C4%B1-k%C3%BCresel-islami-finans-geli%C5%9Ftirme-merkezi-d%C3%BCnya-bankas%C4%B1-n%C4%B1n-islami-finans-alan%C4%B1ndaki-ilk-ve-tek-temsilcili%C4%9Fi-olarak-borsa-istanbul-yerle%C5%9Fkesinde-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1>

Görüldüğü üzere devlet katılım bankalarının gelişimi için çalışmakta ve Türkiye'yi İslami Finans Merkezi yapmaya çabalamaktadır. Türkiye'nin ekonomik büyüklüğü, bankacılık sisteminin gelişmişliği ve finans alanında kalifiye çalışanı gibi faktörlerde diğer Müslüman ülkelere göre önde olduğunu düşündüğümüzde, İslami Finans Merkezi olma konusunda önünde bir engel yok gibi duruyor.

Üstelik piyasaya katılacak olan devlet bankalarının bankacılık alanındaki deneyimleri ve büyüklüleri düşünülürse sektörün hızla gelişeceğini ve büyüyeceğini tahmin etmek zor olmasa gerek.

Ancak, burada iki temel konu üzerinde durmak gerekiyor. Birincisi, Türkiye'nin siyasi çalkantılarının ve politik değişikliklerinin Türkiye'nin katılım bankacılığını büyütmeye ve İslami Finans Merkezi Olma hedeflerini etkilememesi gerekmektedir.

İkincisi, katılım bankacılığı sektöründeki oyuncuların üstüne daha fazla iş düşmektedir. Katılım bankacılığının ilk yıllarında ölçeğin küçük olmasından ötürü belli bir ölçeğe gelinceye kadar ilerlemesi kolay oldu. Fakat önümüzdeki dönemde, katılım bankalarına bu noktada daha fazla iş düşmektedir. Bu konuyu yeni bir başlık açarak aşağıda daha detaylıca inceleyeceğiz.

4.2. Dönem Katılım Bankacılığı Gelişiminde Sektör Oyuncularının Rolü

Önümüzdeki dönemde sektör oyuncularının neler yapması gerektiğine bakmadan önce müşterilerin neden katılım bankalarını tercih ettiğine bakalım.

2013 yılında Celal Bayar Üniversitesi tarafından yapılan Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik adlı çalışmanın sonuçları katılım bankalarının tercihleri konusunda ilgi çekici sonuçlar ortaya koymaktadır.

Katılım Bankalarının tercih edilme sebeplerinin önem sırasına göre sıralaması şu şekildedir: Şube personeli ile yakın ilişkiler, dini hassasiyetlerimin yönlendirmesi, insana saygı ve hürmet, samimi ve yardımsever personel, bilgili ve becerikli personel, huzurlu çalışma ortamı, müşteri beklentilerini tatmin eden bir hizmet yaklaşımı... (sonraki sebepler ve toplamda 22 sebebin ağırlıkları grafiktedir)²⁷

²⁷ İ. Özsoy & B. Görmez & S. Mekik / Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik

Grafik 17: Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Sebepleri
(1=kesinlikle katılmıyorum 5=kesinlikle katılıyorum)²⁸

Bu maddeler detaylı incelendiğinde şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Müşterilerin en önemli tercih sebebi dini hassasiyet değil şube personeli ile olan yakın ilişkileridir. İkinci en önemli sebep ise dini hassasiyetlerin olduğudur.

²⁸ 28 İ. Özsoy & B. Görmez & S. Mekik / Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik (İfadeler, ölçek üzerinde 1’den 5’e doğru değerlendirilmiştir;)

Dolayısı ile önümüzdeki dönemlerde katılım bankalarının müşteriye yakınlık noktasında ve dini hassasiyetler konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir.

Müşterilerin bankacılık ürün ve servislerine uzaktan erişimi tercih etme noktasına doğru giden trend düşünüldüğünde (örneğin Finansbank'ın enpara.com'u gibi platformlar, internet şubesi ,atmler) katılım bankalarının bu konuda dikkatli ve proaktif davranmalarının şart olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu tür platformlarda müşterilerin çalışanlarla ilişkisi bulunmadığı için katılım bankalarının en önemli tercih sebebi olan şube çalışanları ile yakınlık kriterini ortadan kaldırabilir

İkincisi ise dini hassasiyetler konusunda katılım bankalarının müşterileri tatmin edecek şekilde kendilerini anlatmaları ve katılım bankaları olarak ortak ve standart bir İslami finans modeli üzerinde çalışmaları gerekmektedir. Nitekim bir katılım bankasının haram kıldığı bir ürün ve servisi başka bir katılım bankasının sunması müşteriler nezdinde katılım bankalarının imajını zedeleyecektir. Dolayısı ile müşterilerin tercihlerini negatif etkileyecektir.

Burada ortak bir standart oluşturulması ve standardın daha sonra tüm katılım bankaları tarafından uyulmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi şarttır. Ayrıca bu standartların ve katılım bankacılığı prensiplerinin müşterilere anlatılması bu konuda önemli bir adım olacaktır. Nitekim insanların bir kısmı katılım bankacılığının da konvansiyonel bankalar gibi çalıştığını sadece isim farklılıkları olduğunu, faiz yerine ismin vade farkı olarak adlandırıldığını düşünmektedirler.

Bunların yanı sıra tabii ki katılım bankalarının da ürün çeşitliği, ulaşılabilirlik (şubeleşme, atm vs) , teknoloji, sosyal medya kullanımı gibi konularda kendilerini geliştirmeleri ve rekabetçi fiyat sunmaları da önümüzdeki dönemde katılım bankaları için önemli konular olacaktır.

Katılım bankacılığının önünde duran en önemli konulardan bir tanesi de müşterilerinin yaş ortalamasının yüksek olması konusudur. Katılım bankalarının büyümelerinin sürdürülebilir olması için gençlere odaklanmaları ve gençleri çok karlı olmasalar da önümüzdeki yıllar için kendilerinin gelecekleleri olarak görmeleri gerekmektedir.

RÖPORTAJ: KATILIM BANKALARININ GELECEĞİ

Kuveyt Türk Genel Müdür Yardımcısı Dr. Ahmet Albayrak ile Türkiye Katılım Bankacılığı sisteminin geleceği ile ilgili çok verimli bir röportaj gerçekleştirdik. Kendisine vakit ayırdığı ve sorularımı içtenlikle cevapladığı için tekrar teşekkür ederim.

1. Katılım bankacılığının 30 yıllık süreçte ulaştığı seviye, göstermiş olduğu performansı nasıl değerlendiriyorsunuz? Gelecekle ilgili neler yapılmalıdır?

Hem Türkiye hem de dünyada katılım bankacılığının gelmiş olduğu seviye çok önemli. Katılım bankacılığı da dünyada tanınan bilinen ve standartları oturmuş bir iş modeli haline geldi. Bu standartları, kuralları ve kaideleri koyan ve denetleyen kurumlar oluşmuş durumda. Dolayısıyla Katılım Bankacılığı da uluslararası finans sisteminin bir parçası haline gelmiş durumda. Dünyada bunun adı İslami bankalar, Türkiye de ise bunun adı katılım bankaları. Katılım bankacılığının aktif, mevduat ve kredi büyüklüklerinin birbiriyle orantılı olduğu görünmektedir. Mevduat olarak konvansiyonel bankacılık sistemine göre daha hızlı büyüdüğünü söyleyebiliriz.

Bir takım ürünler eksikti, bu ürünleri de devlet, BDDK, SPK'sı bu sistemi destekleyerek her türlü adımı atıyorlar ve bu gelinen noktanın da önemli yerde olduğunu düşünüyorum. Fakat fiziki büyüklük olarak toplam bankacılık sisteminin %6'sını oluşturduğu görünüyor. Henüz ilk 10'a giren katılım bankası yok, fakat ilerleyen dönemlerde bunun da olacağına inanıyoruz. Türkiye İslami Bankacılık'ta dünyadaki en geniş şube networküne sahip bir ülke. Özellikle 2002'den beri yabancı sermayeyi çekebilmek için katılım bankacılığı da daha hızlı büyümüş oldu.

2. Katılım Bankacılığının gelişimi ve Türkiye ekonomisine katkılarının artması adına devlet ve devlet kurumlarından beklediğiniz düzenlemeler nelerdir?

Devlet üzerine düşeni yapıyor aslında. Bizim bir likidite ürünü eksikliğimiz vardı ve kira sertifikaları ve sukuk ile bu ihtiyaç nispeten sağlandı. Devlet kendi ihraç ettiği sukuklarla bizim bilançolara bir şekilde hazine sukuğu almamızı sağladı. Ayrıca merkez bankası da bunu teminat göstererek borçlanmamızı sağlayacak yöntemleri geliştirdi. Fakat şuan bütün bu

ürünlerin piyasada yerleşmesi ve derinleşmesi oldukça önemli. Devlet şuana kadar yaşanan sıkıntıların önünü açtı ve bunun devam edeceğine de inanıyoruz.

En temelinde beklentimiz şu: Devletin özellikle dini tarafta katılım bankalarına karşı olan duruşunu netleştirmesini bekliyoruz. Diyanet bu katılım bankalarına hep mesafeli durdu ve hiçbir açıklama yapmadı. Bu işler daha çok bir takım akademik çevrelerde, bir takım isimler üzerinden yürüdü. Yani Türkiye’de bunun dini alt yapısının akredite edilmesi en önemli taleplerimizden biri. Yeni dönemde diyanette bu çalışmada önemli bir alt yapı hazırlayacak gibi görünüyor. Çünkü halk diyanete göre kendi yaşayış tarzını ayarlıyor, dolayısıyla burada Diyanetin duruşu oldukça önemli. Mesela, Malezya’da bu işleri yapan çok ciddi devlet kurumları var. Malezya’da bu işin ileri gitmesinin temel sebebi devletin İslami bankacılığı destekliyor olmasıdır.

3. Finansal sitem içerisindeki katılım bankalarının duruşunu, pozisyonlarını ve rekabet durumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hiçbir katılım bankasının iş modelleri açısından birbirinden farklılaşması hem mümkün değil hem doğru değil. Eğer farklılaşırlarsa müşteriler hemen sizin İslami anlayışlarınız mı farklı diye yorumlamaya başlıyor. Bütün katılım bankalarının çalıştığı personelden, iş ahlakına kadar birbirine yakın bir duruşu olmalı. Birbirinden çok farklı olmaya çalışmamalı. Onu farklılaştıran şey inovasyon olabilir. Rekabetin bir şekilde sürdürülebilir olması lazım. Katılım bankacılığına hizmet etmek zorundayız ve beraber çalışıp beraber yol almamız lazım. Dolayısıyla birbirinden çok farklı hareket eden İslami bankaların doğru algılanacağına inanmıyorum. Tabi ki düzeyli bir rekabet olması gerekir, bunun olmaması halinde de atalet başlayabilir. Fakat bu rekabet hiçbir zaman yırtıcı olmamalı. Farkı ortaya koyan insan kaynağı. Bir de oyunu kurallarına göre oynamak gerekir. Bizim bütün yöntemlerle farklı bir yapıda ve uygulamada olduğumuzu müşterilerimize aktarmamızı, müşterilerimizin de bizlere karşı olan bakışını konvansiyonel bankalara olduğundan farklılaşmasını sağlamalıyız. Bir ahlaki duruşumuzun olması lazım ve uzun dönemde bu duruşu sürdüren ve o güveni sağlayan kuruluşların ön plana çıkacağına inanıyorum. Rekabet denilen şey zaten kısa dönemlik bir olgu değil, uzun vadede güven verebilmek ve belli bir sistemi korumakla elde edilebilecek bir şey.

Konvansiyonel bankalarla rekabette ise katılım bankacılığından kaynaklanan bir takım dezavantajlarımız var. Biz piyasada kredi faizleri arttığı zaman bütün kredilerimizi geri çağırmak gibi bir durumun içerisine hiçbir zaman girmedik. Mevduat faizleri bir anda arttığında biz kar paylarımızı bir anda arttırma imkanına sahip değiliz zaten. Prensip olarak

havuzlarımızın çalışma mantığı olarak sahip değiliz. Dolayısıyla katılım bankaları olarak hiçbir zaman fiyatla müşteri çekebilme noktasında avantajlı durumda olamayacağız. Fakat bankacılığın bir bakıma fiyattan öte hizmet odaklı bir sektör olduğuna inanıyorum. Yani kim daha iyi hizmet veriyor, kim müşterinin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt veriyor gibi konular da oldukça önemli. Fiyat da bunlardan bir tanesi elbette, fakat tek faktör değil. Müşteri odaklılığına baktığımızda bizim milletin değerlerine daha yakın olduğumuzu düşünüyorum. Özellikle personelimiz konusunda çok ciddi anlamda hizmet algımızın ve hizmet bilincimizin oluştuğunu görüyoruz. Ürün noktasında ise müşterilerin finansal ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydeyiz.

Yeni dönemde gençlerin nasıl bir rol oynayacağı önemli. Hem çalışanların, hem de genç müşterilerin. Çünkü bizim katılım bankalarının diğer bankalara göre biraz daha yaşlı bir müşteri kitlesi var. Önümüzdeki en büyük challenge katılım bankalarına yeni nesli çekebilmektir. Bunu sağlayacak bir duruşu, algıyı oluşturmak lazım.

4. Sektörünüze yeni oyuncular girmesi sizi nasıl etkiler? İki devlet bankasının katılım bankacılığı yapacağı söylenmekte, bu durumla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Bu doğru, yakinen çalıştıklarını biliyoruz, bunları duyuyoruz. Bir şekilde sektöre girecekler ve sektörde hakikaten bir rekabet olacak. Bu milletin özellikle kamuya karşı sürekli bir iltifatı, teveccühü olmuştur. Böyle bir alternatifi de olacaktır müşterilerin ve ciddi bir rekabettir. Ama tabii onların başlangıçta yapamayacağı bir sürü şey olacaktır ve bizim olgunluğumuza ulaşması zaman alacaktır. Bu iş entelektüel kapasite ile kurumsal entelektüel sermaye ile ilişkili ve bunlar da bir şirkette bir anda birikmiyor. Sonuç itibari ile katılım bankaları aşağı yukarı 30 yıllık geçmişe sahipler.

Ancak bir şekilde pasta da büyümeye devam edecek. Belki de devletin desteği de bu sektöre artacak. Mesela biz Eximbank ile çalışmıyorduk, bu yıl Eximbank ile TSKB ile bir şekilde biz beraber çalışabiliyor olacağız. Bunlar önemli gelişmeler. Devletin kamu bankaları üzerinden yapabileceği sübvansiyonlar bizi negatif etkileyebilir, ancak bunlar da ilk etapta sınırlı olacaktır diye düşünüyorum. Mevcut katılım bankalarının bu rekabetle başa çıkabileceğini bunu yönetebileceğini düşünüyorum.

5. 2023 hedeflerine baktığımızda sizin nasıl katkılarınız olabilir?

Aslında hedef ve vizyon şudur: 2023 yılına kadar katılım bankacılığının Türkiye’de konvansiyonel bankacılığın sunabileceği pek çok ürünü bir şekilde sunabilen belli büyüklüğe gelmiş, yerleşmiş bir bankacılık türü olarak ortaya çıkmış olması gerektiğini düşünüyorum.

Yerleşmiş bir konvansiyonel bankacılık var. Devlet izin verse konvansiyonel bankalar da kendi İslami Bankacılık taraflarını açabilirler. Aslında bankalar da bunu yapmak istiyorlar. Devlet “islamic window” a izin vermiyor. Katılım bankaları biraz gelişinceye kadar izin vermemelerini de doğru buluyorum. Katılım bankaları geliştikçe birtakım bankaların dönüşebileceğini düşünüyorum. Kuveyt’te Suudi Arabistan’da, Dubai’de Birleşik Arap Emirliklerinde, Malezya’da birçok banka katılım bankalarına dönüştüler. Bunlar Türkiye’de de olabilir.

2023 hedeflerine baktığımızda Türkiye büyümeye devam edecek. Türkiye büyümeye devam ettiği müddetçe katılım bankaları da büyümeye devam edecek. Türkiye’nin en büyük meselelerinden birisi mevduat meselesi, yani tasarrufun artması gerekiyor. Katılım bankaları ciddi bir alternatif burada. Küçük tasarruf sahibinin kendi inancına uygun bir şekilde tasarruf yapmasını sağlayabilecek mekanizmalardır katılım bankaları. Bu noktada katılım bankalarının mevcudiyeti ve faaliyetlerini sürdürmeleri Türkiye’nin özellikle tasarrufunun artması noktasında ciddi katkıları olacak. Çoğunun yurtdışı ve Körfez bağlantıları olduğu için özellikle oradaki sermayenin Türkiye’ye getirilmesi noktasında ciddi katkıları olmaya devam edecektir.

Türkiye’nin finansmanı meselesinde önemli rol oynayamaya devam edecekler. Türkiye’de büyük bir İslam Kalkınma Bankasından söz ediliyor. Burada diğer devletlerin payları veya ortaklığı olabilir. Bu sadece bireysel nitelikte katılım bankalarının olmasının yanı sıra büyük bir İslami Yatırım Bankası düşünülüyor. Bunun da önemli olduğunu düşünüyorum özellikle büyük projelerin finansmanı noktasında.

6. Kuveyt Türk olarak sizin yatırım ve gelecek planlarınız nelerdir?

Biz Türkiye’nin en iyi hizmet eden bankası olmak istiyoruz. Bu konuya ciddi manada yatırım yapıyoruz ve yapmaya da devam edeceğiz. Teknolojik altyapımızı rekabete hazır halde tutmaya devam edeceğiz. Birtakım inovasyonlarımız var bu noktada. Türkiye’nin AR-GE teşvikini alan ilk bankasıyız. Teknolojik olarak ne kadar hazır olursak, rekabete de o kadar

hazır olacağımızı biliyoruz. Bunun yanı sıra sadece teknoloji ile olmayacağını insanın önemli bir faktör olduğunu biliyor ve çalışanlarımıza yatırım yapmaya devam ediyoruz. Bir şekilde maliyetlerimizi de minimize etmeye çalışıyoruz. Önümüzdeki dönemde, maliyet optimizasyonu bütün bankalar ve katılım bankaları için de önemli olacak. Mümkün olduğu kadar alternatif dağıtım kanallarını kullandırmaya çalışıyoruz.

Özetlemek gerekirse, dört temel hedefimiz var:

- En iyi hizmet sunan banka olmak istiyoruz.
- Teknolojide üstünlük oluşturmak istiyoruz.
- Çalışan memnuniyeti noktasında Türkiye'nin en iyi bankalarından biri olmak istiyoruz.
- Maliyetlerimizi düşürerek, maliyetlerin gelirlere oranını %40'lara düşürmek istiyoruz.

Bu süreçte ortaklarımızın güvenini ve sermayesini aldığımız müddetçe büyümeye devam edeceğiz. Dolayısı ile bunları yaparak, önemli bir oyuncu olmaya devam edeceğiz. Tabi bunları yaparken en önemlisi de kendi kuruluş amacımız olan "İslami Banka" olmanın değerlerini, ahlaki duruşunu, prensiplerini kaybetmeden, bunlara hizmet ederek, hem devlete hizmet ederek, hem topluma hizmet ederek, hem de insana birebir hizmet ederek bu duruşumuzu sürdürmeye devam edeceğiz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye Katılım Bankacılığı gelişimine baktığımızda özellikle son yıllarda önemli bir performans sergilendiği açıkça anlaşılmaktadır. Özellikle devletin katılım bankacılığı arttırmaya noktasında çok istekli olması sektörün geleceği noktasında umut verici.

Türkiye gerçekten de “İslami Finans Merkezi” olma konusunda kararlı adımlarla ilerlese önümüzde yıllarda bunun gerçekleşme olasılığı da çok yüksektir.

Son değerlendirmelerimi yaparken, iki konuyu özellikle vurgulamak isterim. Birincisi, devletin “İslami Finans Merkezi” olma projesini bir siyasi parti aksiyonu yerine devlet projesi şeklinde ilerlemesi ve önümüzdeki dönemlerde de olası bir siyasi iktidar değişikliği durumunda gelecek siyasi partinin de bu projeyi desteklemesi gerekmekte.

İkinci olarak, katılım bankalarına çok daha fazla işler düşmektedir. Artık katılım bankaları toplamda bankacılık sektörünün %5-6'larına ulaşmış büyüklükte dirler. Önümüzdeki dönemlerde paylarını arttırmaları eski dönem kadar kolay olmayabilir. Nitekim, belli bir büyüklükten sonra büyümek için salt faiz hassasiyeti olan müşterileri kazanmak yetmeyecek, faiz hassasiyeti olmayan müşterileri de kazanmak gerekecektir. Bu noktada, erişilebilirlik, yenilikçi ürünler, rekabetçi fiyatlar ve marka gibi konular daha da önemli bir hale gelecektir. Dolayısı ile katılım bankalarının bu noktaya da odaklanmaları gerekmektedir. Yoksa belli bir büyüklükten sonra pazardaki paylarını arttırmaları mümkün olmayacaktır.

Sonuç olarak, her ne kadar katılım bankalarının büyümelerini devam ettirmeleri birçok dinamiğe bağlı olsa da “ceteris paribus” durumunda katılım bankalarının geleceği umut vericidir.

KAYNAKLAR

GÖRMEZ B, ÖZSOY İ. , MEKİK S, Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik, Celal Bayar Üniversitesi, 2013

ERNST & YOUNG, World Islamic Banking Competitiveness Report,2014

KARAGOZ Göksevenin, İslami Bankacılık

OZSOY M. Şerafettin, “Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş”,2013

OZTOP Fahri, “Özel Finans Kurumlarının Vergilendirilmesi ”Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2006,s.25

OZBAY Faruk, “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Uygulamaları” 2014,s.28

OZGUR Ersan, “Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği”, Doktora Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon,2007,s.16

TÜRKMENOĞLU Rüveyda Ebru, “Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Finansal Yapı”, 2007,s.23

DİYANET İŞLERİ, Kuran’ı Kerim Türkçe Meali

THE BANKER, Kasım 2013 Raporu

İNTERNET KAYNAKLARI

1.TÜRKİYE KATILIM BANKALARI BİRLİĞİ, <http://www.tkbb.org.tr/>

2.DÜNYA BANKASI web sitesi, <http://www.worldbank.org/tr/country/turkey>

3.KFH RESEARCH, <http://www.kfhresearch.com/>

4.BLOOMBERG, <http://www.bloomberght.com/>

5.KUVEYT TÜRK web sitesi, <http://www.kuveytturk.com.tr/>

6.BANK ASYA web sitesi, <http://www.bankasya.com.tr/>

7.ALBARAKATÜRK web sitesi, <http://www.albarakaturk.com.tr/>

8.TÜRKİYE FİNANS web sitesi, <http://turkiyefinans.com.tr/>

9.FAİZSİZ EKONOMİ, <http://www.faizsizekonomi.com/2012/11/albaraka-turk-gen-mdr-yrd-sayin-temel-haziroglu-roportaj/>

10.BDDK, <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/>

11.SAĞLAM ALTIN, <http://www.saglamaltin.com.tr/>

12. ANADOLU AJANSI, <http://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/265456--hedef-faizsiz-finansin-yukselen-yildizi-olmak>

13.FİNANS GÜNDEMİ, http://www.finansgundem.com/bankacilik/mukim-oztekin_den-veni-duzenleme-sinyali-595352.htm#ixzz33QAKJ4u

14.AKŞAM GAZETESİ, <http://www.aksam.com.tr/ekonomi/ozel-sektore-katilim-bankaciligi-cagrisi/haber-311342>

15.BORSA İSTANBUL, <http://borsaistanbul.com/duyurular/2013/10/31/d%C3%BCnya-bankas%C4%B1-k%C3%BCresel-islami-finans-geli%C5%9Ftirme-merkezi-d%C3%BCnya-bankas%C4%B1-n%C4%B1n-islami-finans-alan%C4%B1ndaki-ilk-ve-tek-temsilcili%C4%9Fi-olarak-borsa-istanbul-yerle%C5%9Fkesinde-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1>